Бутун - дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТИ ВА ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

ГАЗЕТА 1928 ЙИЛ 11 ДЕКАБРДАН ЧИҚА БОШЛАГАН • № 92 (9588). • 1989 йил 13 май • Баҳоси 5 тийин.

ШАНБА СОНИ

БЕВОСИТА АЛОҚАЛАР — ШАҲАР ВА ҚИШЛОҚҚА НАФЛИДИР

Е. К. ЛИГАЧЕВнинг Тошкентдаги кенгашда сўзлаган нутқи

Марказий Комитетнинг 1989 йил март Пленумидаги М. С. Горбачев докладида, қабул қилинган қарорларда шу яқин орада озиқ-овқат муаммосидаги кескинликни бартараф этиш, ўн учинчи беш йилликда эса аҳолини озиқ-овқат билан барқарор таъминлаш учун етарли миқдордаги ва хилдаги қишлоқ хўжалик маҳсулотларини етиштириб бериш юзасидан ғоят муҳим вазифа қўйилган.

Биз бу вазифани ҳал этишни бир қанча қулай омиллар мавжуд бўлган шароитда бошлаяпмиз. Аввало, биз замонавий аграр сиёсатга эгамиз, мазкур сиёсатнинг асосий йўналишлари, уни рўёбга чиқаришнинг усуллари ва методлари ишлаб чиқилган. Марказий Комитет Пленуми қишлоқ хўжалигини ривожлантиришнинг социалистик йўлини тасдиқлади. Қўлимизда озиқ-овқат масаласини ҳал этишнинг комплекс программаси бор.

Социалистик мулк барча формалари, хўжалик юритишнинг барча формалари ва ушбу формалар ўзаро алоқаларининг хилма-хиллиги ва тенг ҳуқуқлилиги эътироф этилди. Қишлоқ хўжаликларининг барча турларига кенг ҳуқуқлар берилди, уларни ривожлантиришдаги асоссиз чеклашлар бекор қилинди, ишнинг пировард натижалари учун масъулият оширилди. Ташаббус кўрсатиш учун одамларга кенг йўл очиб берилди. Яқинда Калуга областида бўлганимизда Козли қишлоғида яшовчи бир киши бундай деган эди: «Энди деҳқоннинг имконияти катта, иш юришиб кетади».

Яна бир гапни айтмоқчиман. Марказий Комитетнинг март Пленумида қабул қилинган қарорлар жамиятимиз барча соҳаларини қайта қуриш, уларни демократиялаш даврида амалга оширилмоқда. Бу қулай омилдир. Гап шундаки, аграр секторнинг равнақи кўп жиҳатдан иқтисодий ва сиёсий ислоҳотга боғлиқдир.

Жамиятда ҳозирги вақтда озиқ-овқат масаласи жуда долзарб, биринчи навбатдаги масала эканлиги ҳақидаги фикр мулоҳаза ҳар қачонгидан ҳам етилди, бу жуда муҳимдир.

Ва ниҳоят агросаноат комплексининг моддий техника негизини мустаҳкамлашга шаҳарларнинг ишлаб чиқариш ва интеллектуал потенциали тобора тўлароқ жалб этилмоқда. Мудофаа саноати ҳам бу ишга кенг миқёсда жалб қилинмоқда. Буларнинг ҳаммаси аграр сиёсатни амалга оширишга ёрдам беради.

Айни вақтда, замонавий аграр сиёсат қийин шароитларда рўёбга чиқарилмоқда. Экономикадаги танг вазият, машинасозликнинг жуда орқада қолиб кетганлиги, молия хўжалигининг мураккаб аҳволи, пул муомаласидан путур кетганлиги, халқ истеъмоли товарларининг ғоят тақчиллиги бунга ўз таъсирини ўтказмоқда.

Аҳолининг пул даромадлари товар ҳажмига нисбатан 2—2,5 баравар тезроқ ўсмоқда. Бозорни озиқ-овқат товарлари билан тўлдириш учун бундай суръатлар ортидан улгуриш қийин, албатта.

Ҳозирги беш йилликнинг дастлабки уч йили мобайнида мамлакат қишлоқ хўжалигида ўтган беш йилликнинг шу давридагига нисбатан маҳсулот етиштириш 9 процент кўпайди; дон етиштириш 14 процент, гўшт ва сут етиштириш 10—12 процент ортди. Шунга қарамасдан жамият бу ўсишни сезгани йўқ. Агар 80-йилларнинг биринчи ярмида аҳолининг пул даромадлари йилига 14—15 миллиард сўм кўпайган бўлса, 1988 йилда қарийб 40 миллиард сўм ўсди, шу йилнинг дастлабки 4 ойи мобайнида 16 миллиард сўм кўпайди.

Яна қуйидагини ҳам назарда тутиш керак. Ўн учинчи беш йилликда агросаноат комплексига капитал маблағ сарафлаш 19 процент ўсиб, озиқ-овқат товарлари етиштириш 26—30 процент ортиши керак. Ишлаб чиқаришнинг ўсиб бориши билан капитал маблағ ортиши ўртасидаги ана шундай нисбат илгари бирор бир беш йилликда содир бўлмаган эди. Демак, бир томондан агросаноат комплекси ишлаб чиқариш потенциали самарасини тубдан кўтариш, иккинчи томондан эса, агросаноат комплексида инвестиция структурасини ўзгартириш, моддий ва молиявий воситаларнинг бошқа манбаларини жалб этиш керак.

Ҳозирги аграр сиёсатни, маҳсулот етиштиришнинг бугунги планларини амалга ошираётган вақтимиздаги шарт-шароитлар ҳақида гапирар эканмиз, аслида ўсиш бўлмаган чорвачиликда бу йил маҳсулот етиштиришга киришганлигимизни айтиб ўтишимиз жоиз бўлади.

Ўрта Осиё, Сибирь ва Урал ҳақида гапирадиган бўлсак,

(Давоми 2-бетда).

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИДА КЕНГАШ

КПСС Марказий Комитетида 10—11 май кунлари СССРда миллатлараро муносабатларни такомиллаштиришга бағишлаб ўтказиладиган Пленумнинг иш материаллари лойиҳасини муҳокама қилиш юзасидан кенгаш бўлиб ўтди.

Иттифоқдош республикалар Компартиялари Марказий Комитетларининг секретарлари ва бўлим мудирлари, автоном республикалар ва областларнинг область партия комитетлари секретарлари, бир қанча округ партия комитетларининг секретарлари, совет органлари ходимлари ва олимлар ҳозирги шароитда партия миллий сиёсатини янгилаш масалалари хусусида ўз фикр ҳамда мулоҳазаларини билдирдилар.

Социалистик миллатлар ягона оиласидаги ҳар бир халқни социал-иқтисодий ва маънавий жиҳатдан янада ҳар томонлама камол топтиришга, барча совет кишиларининг дўстлиги ва қардошлигини мустаҳкамлашга хизмат қиладиган таклифларни ишлаб чиқиб Пленумга тақдим этиш кераклиги сўзга чиққанлар илгари сурган асосий фикр бўлди.

Кенгашда КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, Марказий Комитет секретари В. М. Чебриков нутқ сўзлади. (ТАСС).

• *Номзоди иккинчи марта кўрсатилди*

КЕЛАЖАККА МАСЪУЛМИЗ

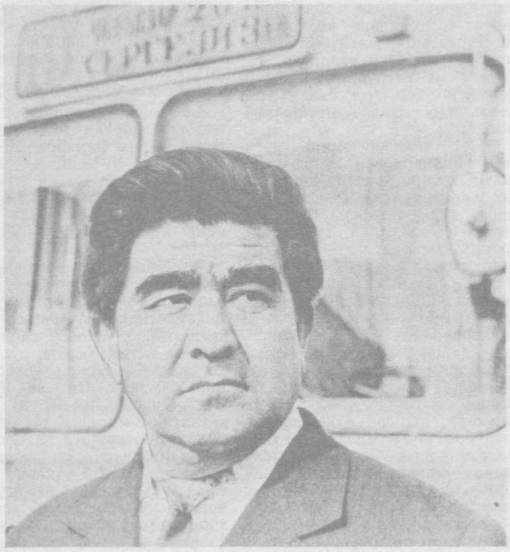

ҲАЙРУЛЛА РЎЗИЕВ ҳақида гап кетганида кўпчилик «тутган еридан кесадиган одам» дейди. Унинг бу феъли ҳаммага ҳам ёқавермаслиги мумкин. Чунки куйинчакликни айниқса баъзи раҳбарлар хуш кўрмайдилар.

— Қандай ҳам ўжарлигинг тутмайди, — дейди у, — агар қурувчига қиш кунларида қўлқоп, пахтали шим, фуфайка берилмаса? Қандай қилиб тажанглигинг тутмайди, қачонки айрим хўжалик раҳбарлари қизил бурчак учун газета ва журналларга обуна бўлишга пул ажратмаса? Жойларда ишчи ва хизматчиларнинг маданий-маънавий ҳордиқ чиқаришлари учун етарли шароитлар яратилмаганлигини кўриб, қандай қилиб қараб туриш мумкин?

Ҳ. Рўзиев Тошкент трамвай-троллейбус ишлаб чиқариш бошқармасининг троллейбус депосида қарийб 31 йилдан бери ишлаб келаётир. Ҳозиргача у босиб ўтган йўл бир миллион 692 минг километрдан ошди. Бу — 13 миллион 140 мингдан зиёд йўловчига хизмат кўрсатилди, деган сўз. Миллионер ҳайдовчи Ленин ва Меҳнат Қизил Байроқ орденлари билан тақдирланган.

Депо коллективи Ҳ. Рўзиевга юксак ишонч билдириб, унинг номзодини Совет ҳокимияти олий органига тавсия этдилар.

— Аввалги сайлов кампаниясида ҳам СССР халқ депутатлигига номзодим кўрсатилган эди, — дейди Ҳ. Рўзиев. — Ошкоралик принципи асосида ўтган ана шу сайловда етарли овоз ололмадим. Бунга асосий сабаб сайловчиларимга ўз программамни тўла-тўкис етказа олмаганлигим деб биламан. Бугунги кунда озиқ-овқат программасини амалга ошириш республикамиз экологиясига ҳам чамбарчас боғлиқ бўлиб қолди. Фақат пахта масаласи эмас, шаҳарлар ҳавосининг ифлосланиши ҳам барчани ташвишга солмоқда. Халқ депутатлигига сайланган номзодлар бу тўғрида актив позицияда бўлиши керак. Бюрократия кўринишларига қарши курашга, соғлиқни муҳофаза қилишга, умуман бутун табиатга бўлган муносабатимизни қайта қуришимиз зарур. Ҳавони булғамайдиган электр транспорти ва метрополитенлар линияларини узайтириш, тез юришга мослаштирилган магистралда экологияга таъсир қилмайдиган электр транспортлари қатновини йўлга қўйиш мақсадга мувофиқдир. Шаҳримизнинг миллионлаб йўловчилари трамвай, троллейбус, автобус, такси хизматидан фойдаланадилар.

Аксарият ҳолларда кўпчилик хизмат маданиятидан норози бўлиб, ҳақли эътироз билдирадилар. Лекин баъзилар узоқ йиллардан бери министрликлар ҳам, муассасалар ҳам транспортлар қандай аҳволда эканлиги билан қизиқмасликларини билмасалар керак. Машиналар 10-12 йил аввал қандай бўлса, ҳозир ҳам шундай. Баъзилари техник жиҳатдан носоз. Кўп сонли ремонтчилар меҳнати эвазига бир амаллаб ҳаракат линияларига чиқилади. Бу аҳволга алоҳида эътибор қаратилмас экан амалга оширилаётган ҳамма ишларимизда мураккаб муаммолар туғилаверади.

Тарихий ёдгорликларга ҳам эътиборни кучайтиришимиз лозим. Тошкентдаги эски шаҳарни ўз ҳолича сақлаб қолишга эришишимиз керак. Негаки, у келажак авлод учун ўтмишдан жонли гувоҳ ёдгорлик бўлиб хизмат қила олади. Келажак олдида масъул эканлигимизни унутмаслигимиз керак.

М. КОЗИЕВ.

БЕВОСИТА АЛОҚАЛАР — ШАҲАР ВА ҚИШЛОҚҚА НАФЛИДИР

(Давоми. Боши 1-бетда).

гўшт ва сут харид қилиш аҳволи қуйидагичадир: Ўзбекистон, Қирғизистон, Туркманистон анчагина ўсишга эришдилар, Тожикистон, Бурятия, Кемерево области эса гўшт ва сут харид қилиш ҳажмини камайтириб юбордилар. Бошқирдистон, Пермь ва Челябинск областлари давлатга ўтган йилдагига нисбатан анча кам сут сотдилар.

Хуллас, яқин йиллар ичида мамлакатнинг барқарор озиқ-овқат таъминотига эришишдек масъулиятни партия ўз зиммасига мураккаб вазиятларда олди.

Белгиланган режаларни амалга ошириш учун ўн учинчи беш йилликнинг охирида дон, гўшт ва сут етиштиришни тахминан 25—30 процент, сабзавот етиштиришни 34 процент, картошка етиштиришни 44 процент ошириш, мева, резавор мева ва узум етиштиришни икки баравардан зиёдроқ кўпайтиришимиз керак. Буни бажариш осон бўлмайди. Ишларимиз жуда кўп. Ҳар бир кунни ғанимат билишимиз керак. Фурсат кутиб турмайди.

Озиқ-овқат ресурсларини тўлдиришнинг барча манбаларидан тўлароқ фойдаланиш мақсадида Омск, Брест, Ставрополь ва Калуга шаҳарларида зона семинар-кенгашлари ўтказилди. Мазкур кенгашларда хўжалик ҳисоби, ижара муносабатлари масалалари, саноат ва қишлоқ хўжалиги корхоналарининг кооперациясини кенгайтириш, оилавий хўжаликларни ҳамда боғдорчилик-полизчилик кооперативларини ривожлантириш масалалари алоҳида кўриб чиқилди.

Биз Ўрта Осиёда бўлаётган бугунги учрашувга ҳам катта аҳамият бермоқдамиз. Бу учрашувдан кўзда тутилаётган мақсад бир томондан, Россия Федерацияси, жумладан Москва, Сибирь, Урал областлари саноат корхоналари, колхозлари ва совхозлари, матлубот кооперацияси, иккинчи томондан эса, Ўрта Осиё республикалари ўртасидаги бевосита иқтисодий алоқаларни янада ривожлантиришдир.

Совет ҳокимиятининг дастлабки йилларидаёқ Ўрта Осиё билан Сибирь ўртасидаги хўжалик алоқаларини ривожлантиришга кўп эътибор берилган эди. Шу мақсадда Туркистон-Сибирь темир йўли — Турксиб қурилди.

Бугун гап нима ҳақда бормоқда? Эндиликда гап республикалараро меҳнат тақсимоти ва кооперация афзалликларидан фойдаланиб, озиқ-овқат, жумладан сабзавот, мева ва картошка етиштиришни кўпайтириш мақсадида саноат корхоналари, қишлоқ хўжалиги ва матлубот кооперацияси меҳнат коллективларининг куч-ғайратларини бирлаштириш тўғрисида бормоқда. Бизнинг ана шундай тажрибамиз бор. Марказий Комитетнинг март ва апрель Пленумлари қарорларига таяниб, эндиликда ана шу барча жараёнларга яна ҳам режали, яна ҳам муҳим ва кенг миқёсли тус бериш муҳимдир. Бу биринчидан. Иккинчидан эса, бевосита хўжалик алоқалари тенглик, ўзаро фойдали принципларга, эквивалентлик негизига ҳамда товар-пул муносабатларига асосланиши керак. Бундай ёндашув иттифоқдош республикаларда эндигина бошланаётган ўз-ўзини бошқариш ва ўзини ўзи маблағ билан таъминлаш асосида экономика ва социал соҳага раҳбарликни қайта қуришга батамом мувофиқдир.

Масаланинг социал жиҳати ҳам муҳимдир. Маҳсулот етиштириш ҳажмларининг ортиши ва регионлар ўртасида кенг кўламда ана шу маҳсулотни айирбошлаш озиқ-овқат таъминотини яхшилаш ва барча республикалар аҳолиси турмуш даражасини ошириш, колхоз ва совхозлар экономикасини, уларнинг молиявий аҳволини мустаҳкамлаш, жамғарма манбаларини кенгайтириш, меҳнат ва моддий ресурслардан яна ҳам оқилона фойдаланиш имкониятини беради.

Областлар, ўлкалар ва республикалар кооперациясини ривожлантириш, шунингдек саноат ва қишлоқ хўжалиги корхоналари ўртасидаги хўжалик алоқаларини ривожлантиришнинг сиёсий аҳамияти ҳам каттадир.

Республикалар, ўлкалар ва областлар ўртасидаги, меҳнат коллективлари ўртасидаги меҳнат тақсимоти ва кооперациясини чуқурлаштириш, миллатлараро муносабатларни уйғунлаштириш учун иқтисодий асосни кенгайтиради ва мустаҳкамлайди. Бу эса республикалар ўртасида қардошлик муносабатларини ривожлантиришга, тажрибани ва маънавий қадриятларни баҳам кўришга, меҳнаткашларни интернационал руҳда тарбиялашга ижобий таъсир этади, албатта.

Шундай қилиб, республикалараро иқтисодий ҳамкорлик ҳамда саноат ва қишлоқ хўжалик корхоналари ўртасидаги бевосита алоқаларни ривожлантириш туб иқтисодий ислоҳот ва сиёсий системани қайта қуришга узвий равишда пайванд бўлиб кетади. Бу совет жамияти ҳаёти барча томонларини янгилаш кенг кўламдаги программасининг муҳим бўғинидир.

Энди аҳолини мева-сабзавот маҳсулотлари ва картошка билан таъминлашни яхшилаш тўғрисида бир қадар батафсилроқ гапириб ўтмоқчиман. Картошкачилик, сабзавотчилик ва боғдорчилик тараққиётининг ҳозирги даражаси шу вазифанинг бажарилишини таъминламайди. Сўнгги уч йил мобайнида ўтган беш йилликда эришилган даражадан пасайиш кўзга чалинмоқда. Истеъмол нормаларини қондириш учун мамлакат аҳолиси жон бошига 40 килограмм сабзавот ва 20 килограмм мева етишмаяпти.

Биз анча вақтдан буён чет мамлакатлардан кўп миқдорда мева, айрим йиллари эса картошка сотиб олишга мажбур бўлмоқдамиз. Четдан 670 минг тонна мева сотиб олинмоқда, бу мамлакатдаги ялпи ҳосилнинг 15 процентига баробардир.

Бу ўринда гап картошка, мева ва сабзавот ҳосили камлигидагина эмас, етиштирилган маҳсулотнинг анчагина қисми йиғиштириб олиш, ташиш ва сақлаш чоғида нобуд бўлиб кетаётганда ҳамдир. Маҳсулотнинг 20 проценти ва бундан ҳам кўпроғи нес-нобуд бўлиб кетяпти. Картошка, сабзавот ва мева етиштиришга ихтисослашган колхозлар ва совхозлар ихтиёрида қайта ишлаш цехлари, маҳсулот сақлашга мўлжалланган замонавий омборлар бўлиши керак. Хўш, бу вазифа қандай ҳал этилмоқда?

Ўзбекистон, Қирғизистон, Туркманистон, Тожикистон мамлакатимиздаги мева-сабзавот етиштириладиган ноёб жанубий региондир. Мамлакатда тайёрланаётган ҳар беш тонна узумнинг бир тоннаси, ҳар олти тонна сабзавотнинг бир тоннаси, қовун, тарвузнинг 40 проценти шу ерда харид қилинмоқда.

Ўрта Осиё мамлакатнинг саноат районларига янги узилган эртанги мева-сабзавот маҳсулотини кўп миқдорда етказиб бермоқда. Региондан жўнатилаётган бундай маҳсулотнинг умумиттифоқ миқёсидаги салмоғи сабзавот бўйича 25 процентни, узум бўйича 55 процентни, қовун-тарвуз бўйича қарийб 60 процентни ташкил этади. Бу йилги планга кўра, 1835 минг тонна мева-сабзавот маҳсулоти етказиб берилиши, шундан қарийб 250 минг тоннаси Москва шаҳрига, қарийб 840 минг тоннаси вакиллари бугун ушбу кенгашда қатнашаётган Россия Федерациясининг 14 областига жўнатилиши керак.

Ўрта Осиё республикалари одатда ишончли шериклардир. Улар маҳсулот етказиб бериш мажбуриятларини бажармоқдалар. Кўпчилик маҳсулот етказиб берувчилар ва ушбу маҳсулотни олувчилар ўртасида узоқ муддатга мўлжалланган амалий алоқалар ўрнатилди. Ўз навбатида Сибирнинг кўпгина областлари бу регионга картошка, кондитер маҳсулотлари, оммавий эҳтиёж товарлари етказиб бермоқдалар.

Ўрта Осиё республикалари мева-сабзавот етиштиришни яна кўпайтиришлари мумкинми? Таҳлил шундан далолат бериб турибдики, регионнинг имкониятларидан ҳали тўла фойдаланилаётгани йўқ. Масалан, Тошкент областини олайлик. Сўнгги 5 йил ичида бу ерда аҳоли 500 минг киши кўпайди. Демак, область раҳбарлари мева-сабзавот маҳсулоти етиштиришни кўпайтириш учун чора-тадбирлар кўриши лозим эди. Аммо бу беш йилликда ана шундай маҳсулотни етиштириш ва истеъмол қилиш камайиб бормоқда.

Шундай қилиб, мева-сабзавот маҳсулотлари етиштиришнинг кўпайишидан умумиттифоқ фондидан маҳсулот олувчилар ҳам, маҳаллий аҳоли ҳам манфаатдордир. Бу ўринда гап барча республикалар аҳолисининг картошка, мева-сабзавот маҳсулотларига бўлган эҳтиёжларини қондириш ҳақида бормоқда.

Ўрта Осиёда пахта етиштириш, унинг юқори сифатли бўлишини ва имкони борича кўпроқ тола чиқишини таъминлаш муҳимдир. Айни вақтда бу ерда чорвачилик маҳсулоти етиштиришни ҳам кўпайтириш, аҳоли жон бошига сут ва гўшт, шунингдек мева ва сабзавот истеъмолини кўпайтиришга эришиш лозим.

Рўй-рост айтишимиз керакки, сўнгги вақтгача бу ерда мева-сабзавот маҳсулотлари етиштириш суст ривожланди. Хўжаликларни мева-сабзавот етиштиришга ихтисослаштиришга етарли эътибор берилмади. Тармоқ инфраструктураси заиф. Аслида умумиттифоқ фондига етказиб бериш учун товар қабул қилувчи тармоқ, яъни саралаш, қадоқлаш цехлари, станциялар ҳузурида маҳсулот барвақт совутиб қўйиладиган омборлар йўқ. Бу иш аввало Туркманистонда жонланди.

Матлубот кооперацияси тайёрлаш ва қайта ишлаш базасини бунёд этишга бош қўшмади. Ўзбекистон ва Тожикистон республикаларидаги матлубот союзлари пойтахтларда бошқарув аппарати учун жуда катта маъмурий бинолар қурдилар, аммо улар мева-сабзавот маҳсулотларини қабул қиладиган, сақлайдиган ва қайта ишлайдиган замонавий корхоналар тармоғини ривожлантириш тўғрисида амалда жон куйдирмадилар. Бунинг устига поездлар секин юраётганини ҳам айтсак, Ўрта Осиё республикаларидан жўнатилган мева ва сабзавотнинг анчагина қисми Москва шаҳри, Сибирь ва Уралга сифати айниб, баъзан эса чириб етиб келаётгани аён бўлиб қолади. Бир неча минг километр олисдан олиб келинган маҳсулот асраш вақтида ҳам кўп миқдорда бузилмоқда.

Бунинг сабаблари аёндир. Ўзбекистон, Туркманистон, Тожикистон иттифоқдош республикаларида картошка ва мева-сабзавот омборлари билан таъминланиш нари борса 30 процентни, Қирғизистон иттифоқдош республикасида эса 33 процентни ташкил этади. Олтой ўлкаси, Бошқирдистон автоном республикасида 50 процентдан камроқни, Новосибирск областида эса 30 процентни ташкил этади. Кемерово, Свердловск областлари, Красноярск ўлкаси, Бурятия автоном республикасида омборлар етарли эмас, фақат Тюмень областидагина омборлар етарли.

Сўнгги вақтда ана шу регион республикаларида мева-сабзавот комплексларини ривожлантириш программаси ишлаб чиқилди. Колхозлар ва совхозларда маҳсулот етиштиришни анча кўпайтириш, зарур инфраструктурани бунёд этиш мўлжалланмоқда. СССР Темир йўллар министрлиги, аэрофлот, автомобиль транспорти муҳим тадбирларни кўрмоқда. Ҳарбий транспорт авиациясини жалб этиш назарда тутилмоқда. Аммо, илгари бўлганидек, ҳозир ҳам Москвага ва мамлакатнинг йирик шаҳарларига картошка ва сабзавот етказиб бериш хусусида транспорт ташкилотлари шаънига анчагина эътирозлар айтилмоқда. Бундан буён темирйўлчилар, авиаторлар, автомобилчилар етказиб берилаётган маҳсулот сифати учун батамом жавобгар бўладилар. Улар истеъмолчилар ва мол етказиб берувчилар билан маҳсулотни олиб-сотиш, шу маҳсулотнинг сақланиши учун моддий жавобгарлик негизида ишлашлари лозим.

Картошка, мева-сабзавот ва узум нархи тўғрисидаги масала бошқача ҳал этилмоқда. КПСС Марказий Комитети март Пленуми қарорларига мувофиқ, келгуси йилдан бошлаб мева-сабзавот маҳсулотини келишиб олинган нархларда харид қилиш кенг ривожланади. Бу эса хўжаликларни юқори сифатли маҳсулот етиштиришни кўпайтиришдан ва уни истеъмолчига ўз вақтида етказиб беришдан моддий манфаатдор қилади.

Омск, Брест, Ставрополь ва Калуга шаҳарларида тармоқ семинар-кенгашлари ўтказилганида шу нарса аён бўлдики, оилавий хўжаликлар, боғдорчилик, сабзавотчилик кооперативлари картошка, сабзавот ва мева етиштиришнинг катта резервидир. Сиз мазкур семинарларда орттирилган қимматли тажрибадан фойдаланасиз, деб ўйлаймиз. Шу йилнинг ўзидаёқ ижтимоий ишлаб чиқариш, оилавий хўжаликлар, боғдорчилик-сабзавотчилик ширкатлари эвазига республикалар, областлар ва ўлкалар анчагина миқдорда гўшт, сут, картошка, сабзавот ва мева оладилар.

Мамлакатимиз ягона халқ хўжалик комплексидир. Бу комплексда республикалараро меҳнат тақсимоти, жумладан қишлоқ хўжалигида ҳам меҳнат тақсимоти таркиб топган. Масалан, Россия азалдан картошка етиштиради, Ўрта Осиё республикаларида эса мева ва сабзавот етиштирилмоқда. РСФСР билан Ўрта Осиё республикалари бир-бирларига ана шу маҳсулотларни юбориб турибдилар.

Сибирь ва Уралдаги областлар ва ўлкалар картошка етказиб бериш юзасидан Ўрта Осиёдаги қардош республикалар олдидаги ўз мажбуриятларини қандай бажармоқдалар? Шу беш йилликда Россия Федерацияси Ўрта Осиёга картошка етказиб бериш планини фақат 50 процент, Бошқирдистон, Курган, Новосибирск ва Пермь областлари эса план топшириғини бор-йўғи 4—17 процент бажармоқдалар. Кемерово, Омск ва Томск областлари 40—45 процент адо этмоқдалар. Кўриниб турибдики, РСФСРда картошка етказиб бериш давлат интизоми паст. Бунга йўл қўйиб бўлмайди. Ишни қатъият билан ўнглаб олиш керак.

Ўрта Осиё республикалари аҳолисини картошка билан таъминлашда Сибирь ва Ўрта Осиё областлари ўртасидаги иқтисодий ҳамкорликнинг янги формалари оммалашмоқда.

Маълумки, Ўрта Осиёда банд бўлмаган меҳнат ресурслари кўп. Ўзаро фойдали алоқаларни ривожлантиришда шундан фойдаланилмоқда. Масалан, Фарғона области Красноярск ўлкасининг Хакасия автоном области билан ҳамкорлик тўғрисида шартнома тузди. Ана шу шартномага асосан Фарғона областининг хўжаликларидан Хакасияга 150 киши жўнатилди, улар ижара шароитида 1200 гектар ерда картошка етиштира бошладилар. Шу майдонда етиштирилган барча картошка хўжалик планига киради. Аммо, шартнома қоидаларига кўра, ушбу ҳосилни Фарғона области аҳолисига жўнатиш назарда тутилмоқда.

Хоразм области билан Чита области ўртасида ҳам шунга ўхшаш шартнома тузилди. Хоразм областидан келган 600 колхозчи Чита области хўжаликларига қарашли 5 минг гектар ерда ижара шароитида картошка етиштирадилар. Шу майдонда етиштирилган картошка Хоразм области меҳнаткашларининг озиқ-овқат таъминотини яхшилашга сарфланади.

Мамлакатнинг турли регионларидаги республикалар, областлар, колхозлар ва совхозлар ўртасида бевосита хўжалик алоқаларининг бошқа шакллари ҳам ривожланмоқда. Капитал маблағ сарфлашни 19 процент кўпайтириб, озиқ-овқат маҳсулоти етиштиришнинг 30 процент ўсишига эришишни таъминлаш учун мамлакат агросаноат комплекси моддий ва молиявий воситаларнинг қўшимча манбаларига эҳтиёж сезаётганини мен юқорида айтган эдим. Саноат ва қишлоқ кооперацияси шу ишга яхши хизмат қилади. Бу шаҳарликларга ҳам, қишлоқ аҳлига ҳам фойдалидир.

СССР Нефть саноати министрлиги корхоналари билан Ўзбекистоннинг Сурхондарё области ўртасидаги иқтисодий муносабатлар бунга мисол бўла олади. Ғарбий Сибирь, Татаристон, Бошқирдистон, Пермь области ҳамда бошқа нефть қазиб олинадиган марказларнинг нефтчилари ана шу область хўжаликлари билан ўзаро фойдали негизда алоқа боғлаганлар. Бу ўринда яна шуни ҳам назарда тутиш керакки, нефть саноати, кўмир саноати, машинасозлик тармоғининг барча йирик корхоналари ихтиёрида ўз ёрдамчи қишлоқ хўжаликлари бор, бу хўжаликлар асосан, гўшт ва сут етиштирадилар, айни вақтда улар Ўрта Осиё республикаларидаги колхозлар ва совхозлар билан кооперация алоқалари ўрнатмоқдалар.

Партия, совет, касаба союз ташкилотлари, меҳнат коллективларининг кенгашлари вазифаси саноат билан қишлоқ хўжалиги ўртасидаги бевосита алоқаларни ривожлантириш бобида бошланган ҳаракатни бутун чоралар билан қўллаб-қувватлашдан, бунинг учун зарур шароитлар яратишдан ва шу асосда мамлакатда озиқ-овқатни кўпайтиришдан иборатдир.

Бундай мисоллар эса, анчагина. Практика бу ўринда айрим принципларга риоя этиш зарурлигини кўрсатмоқда.

Биринчидан. Маҳсулот етиштириш ва етказиб бериш юзасидан тузилган ҳамкорлик шартномаларида саноат корхоналарига бериб қўйилган ҳуқуқлар доирасида уларнинг молиявий ва моддий ресурслари билан иштирок этиши назарда тутилсин. Ўз-ўзидан равшанки,

(Давоми 3-бетда).

БЕВОСИТА АЛОҚАЛАР — ШАҲАР ВА ҚИШЛОҚҚА НАФЛИДИР

(Давоми. Боши 1-, 2-бетларда).

корхона ёки бирлашма ишлаб чиқараётган маҳсулотни етказиб бериш учун шартнома мажбуриятларини бажаришга мўлжалланган моддий-техника ресурсларидан бу мақсадларда фойдаланишга йўл қўйиб бўлмайди.

Иккинчидан, Шартноманинг узоқ муддатга мўлжаллангани. Саноат корхонаси дастлабки ва жорий маблағлар билан иштирок этар экан, экономистлар ибораси билан айтадиган бўлсак, бунёд этилган фондларнинг эскиришигача бўлган узоқ муддат мобайнида маҳсулот олиб туришига кафолот бўлиши керак.

Учинчидан. Областлар, республикалар, шунингдек корхоналар, колхозлар ва совхозлар ўртасидаги хўжалик алоқалари фақат уларнинг ўз ихтиёрлари билан ўрнатилиши лозим. Шартномалар бевосита кўп воситачиларсиз, ҳаддан зиёд кўп одам ишлайдиган аппаратсиз тузилиши керак. Бу, албатта, агросаноат, матлубот кооперацияси савдо-харид бирлашмаларининг оқилона воситачилигини истисно этмайди.

Бевосита алоқаларни ривожлантириш ҳақида гапирар эканмиз, бундай алоқалар картошка ва мева-сабзавот маҳсулотларини қўшимча етиштириш эвазига, умумиттифоқ фондига путур етказмасдан амалга оширилиши керак. Бу ўринда мустаҳкам давлат интизоми зарур.

Мева-сабзавот маҳсулотлари етиштиришни кўпайтириш ва аҳолини шундай маҳсулотлар билан таъминлашни яхшилаш имкониятлари эса жуда каттадир.

Мен бир группа ўртоқлар билан Сурхондарё областида бўлдим. Эртанги мева-сабзавот етиштиришда мамлакатда ноёб ўринда турувчи бу район сабзавот етиштириш ва мамлакатнинг саноат марказларига бир миллион тоннадан кўпроқ ана шундай маҳсулотни етказиб беришни ташкил этиш учун зарур шарт-шароитларга эга. Афсуски, ҳозир шу имкониятлардан фойдаланилмаяпти. Ўрта Осиёдаги кўпчилик республикалар ҳам эртанги сабзавот ва жанубнинг ноёб мевалари етиштиришни кўпайтириш учун шунга ўхшаш резервларга эгадирлар. Жанубнинг ноёб мевалари эса мамлакатимизга ҳали ҳам четдан сотиб олиб келинмоқда.

Аҳолига озиқ-овқат маҳсулотлари, жумладан картошка, сабзавот ва мева етказиб беришни яхшилашда матлубот кооперацияси муҳим ўрин тутади. Эндиликда қайта ишлаш пунктлари шохобчасини ривожлантиришга зўр беришимиз керак. Бундай пунктлар колхоз ва совхозларнинг ўзида, яъни маҳсулот етиштирилаётган жойларда кўпроқ қурилиши керак. Иш шунга бориб етдики, Сибирь ва Ўрта Осиё республикаларида истеъмол қилинаётган мева-сабзавот консерваларининг асосий қисми мамлакатнинг бошқа регионларидан ташиб келтирилмоқда. Буни хўжалик жиҳатдан оқилона деб бўладими? Кўпинча, қайта ишлаш учун ускуна етишмаяптида, деб изоҳ беришади. Озиқ-овқат ускуналари марказлаштирилган тартибда етказиб берилишини кутиб ўтирмай, уларни шу жойнинг ўзида ташкил этиш мумкин ва лозим. Ҳозир Ўзбекистонда бор-йўғи 30 хўжаликда, Тожикистонда эса учта хўжаликда қайта ишлаш цехлари ишламоқда.

Шуни ҳам таъкидлаш керакки, мева-сабзавот маҳсулотларини қайта ишлаш соҳасида яратилган ишлаб чиқариш потенциалидан ҳам тўла фойдаланилаётгани йўқ. Масалан, Қирғизистон матлубот союзида мева-сабзавот маҳсулоти омборлари ва совутиш омборларининг ярми бўш турибди. Омборлар етишмай турган бир пайтда аҳвол ана шундай.

Пировардида шуни айтмоқчиманки, ҳозир қишлоқдаги вазият тубдан ўзгармоқда. Бу шаҳар аҳолисининг кайфиятига яхши таъсир этади, албатта. КПСС Марказий Комитетининг март Пленумида ишлаб чиқилган йирик социал-иқтисодий ва ташкилий-сиёсий тадбирлар колхоз ва совхозлар, агросаноат комплексининг барча корхоналари самарали ишлаши учун, озиқ-овқат етиштиришни жадал кўпайтириш учун қулай шарт-шароит яратади. Эндиликда ана шу шарт-шароитлардан моҳирлик билан фойдаланиш, ташкилотчилик ишини авж олдириш, озиқ-овқат ресурсларининг барча манбаларини жалб этиш, озиқ-овқат муаммосини ҳал қилишда қишлоқлар ва шаҳарлардаги меҳнат коллективларининг фаол иштирок этишига эришиш асосий вазифадир.

• Шу куннинг мавзусида

БЕШИНЧИ ҒИЛДИРАКСИЗ

ТОШКЕНТНИНГ шимолий мавзесидаги сабзавот магазинлари мижозларининг ҳайрат аралаш қувончларини яхши эслайман. Магазин пештахталарининг ойлаб ҳувиллаб ётиши ёки харидорларга ҳатто мол ҳам емайдиган маҳсулотларни тавсия қилиш ҳоллари кўп бўларди. Шундай пайтда тўсатдан бир неча хил сара сабзавот ва мева пайдо бўлиб қолди. Бунақаларини бозорларда фалон пулдан сотишяпти. Бундай тўкинликнинг боиси ҳосилнинг кўплигидандир? Йўқ, янгиликнинг сабаби бошқа.

Дала ва пештахта ўртасида яқин вақтларгача жуда зарур пункт — улгуржи-чакана мева-сабзавот идораси омборлари воситачилик қилар эди. Тўғрида, маҳсулотлар сифатига қараб сараланиб, керакли йўналишлар бўйича тарқатиладиган бундай оралиқ базасиз иш юритиш қийин. Бир сўз билан айтганда бу базалар орқали савдо таъминоти маълум даражада тартибга солиб турилиши мумкин. Маълум бўлишича мумкингина эмас, балки зарур ҳам экан. Ўша идораларнинг ўз вазифаларини адо этишлари масаласига келганда... Текширув натижаларига қараганда омборлардаги мева-сабзавотларнинг сархили кўпинча бозорлардаги олиб сотарлар қўлига ўтиб кетар экан.

Хуллас, ўртадаги бу пункт тўғри воситачи эмас, балки маҳсулотни ташиб келтириш ва сотиш системасида бешинчи ғилдирак вазифасини бажариш учун «зарур» бўлиб чиқди. Бу нарса Тошкентнинг учта районидаги улгуржи-чакана мева-сабзавот идоралари тарқатилиб, уларнинг 50 дан зиёд магазинлари «Тошкент» агрофирмасига берилгандан сўнг яққол маълум бўлиб қолди. Бир вақтнинг ўзида ортиқча бўлиб қолган яна бир бўғин — Тошкент район АПОси ҳам тарқатилди. Бошқарувчи-тақсимловчи органлар камайди, ишлар эса юришиб кетди! Энди агрофирма — хўжайин, маҳсулотни етиштиради, қайта ишлайди, сотади. Сабзавот пештахталаридаги харидорларни қувонтираётган ўзгаришлар ҳам ана шундан.

Аввалги РАПОдан фарқли ўлароқ агрофирмада хўжалик мустақиллиги, ташаббус билан ишлаш учун имконият анча кенг. Чунончи, маҳсулотни мамлакатнинг исталган регионидан шартнома асосида харид қилиб олиши ва ўзининг магазинида сотиши мумкин. Масалан, Аджариянинг килограмми 2 сўм 90 тийин турадиган мандаринлари Тошкент дўконларида биринчи марта пайдо бўла бошлади. Шунинг шарофати билан бозордаги мандарин нархи кескин туширилди.

Агрофирма шаҳарликлар учун ўткир бўлиб турган картошка танқислиги муаммосини ҳам муваффақиятли ҳал этаяпти: картошка етиштириш мақсадида Олтой ўлкасидан 200 гектар ерни ижарага олди. Бу — ҳали бошланиши.

Хўжаликларнинг ўзида маҳсулотни қайта ишлайдиган, пишлоқ тайёрлайдиган цехлар, қуритиш линиялари қурилаяпти. Аммо муаммолар ҳам оз эмас. Ишлаб чиқариш воситаларининг улгуржи бозори йўқлиги фирма имкониятларини чеклаб қўймоқда. Ўша қайта ишлаш цехлари учун ҳам заводларнинг эскириб ҳисобдан чиқариб юборилган асбоб-ускуналаринигина олиш мумкин бўлаяпти, аммо бу ҳам осонлик билан эмас.

— Тўғри, мустақилроқ бўлиб қолдик,— дейди агрофирманинг бош директори З. Ҳусниддинов.— Район маъмурлари майда-чуйда ишларимизга аралашмаяптилар. Аммо, область план бўлими ҳамон бизни ўз қўлида маҳкам тутиб туришга уринаяпти. Очиғини айтганда моддий-техника ресурсларини плалаштириш, таъминлаш, тақсимлашнинг ўрнашиб қолган системаси аграр секторда янгича иқтисодий муносабатларнинг ривожига тўғаноқ бўлаётир.

Ҳақиқатан ҳам янгиликнинг қарор топиши осон кўчавермайди. Мана бир мисол: агрофирманинг ютуқлари равшан бўлиб қолгач, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Тошкент областининг яна икки районида агрокомбинат тузиш тўғрисида қарор қабул қилди. Аммо, Калинин районидаги «Шарқ» агрокомбинати учта улгуржи-чакана мева-сабзавот идорасини ҳанузгача шаҳардан «тортиб» ололмаяпти. Ҳолбуки, бу ҳақда қарорда алоҳида кўрсатма бор. Демак, «бешинчи ғилдирак»ни ҳимоя қилувчилар ҳам бор экан.

Бу муаммолар фақат шу ернинг ўзига тааллуқли эмас, албатта. Мамлакат аграр секторида юз бераётган ўзгаришлар янгича иқтисодий муносабатлар билан эскирган бошқарув структураси ўртасидаги зиддиятларга қарийб ҳамма ерда дуч келаётир. «Бешинчи ғилдирак»ни ўқидан чиқариб ташлаш, афтидан, унча осон иш эмасга ўхшайди. Аммо олға силжишни истасак шундай қилишимиз шарт.

Ҳ. ОЛИМЖОНОВ,
«Тошкент ҳақиқати» газетаси мухбири.
(«Известия»,— 11 май 1989 йил).

• Деҳқон ва табиий офат •

БЕЛНИ МАҲКАМ БОҒЛАБ

ТЎСАТДАН рўй берган табиий офат кўпчилик хўжаликлар қатори Тошкент райони колхоз-совхозлари экин майдонларига ҳам ўз таъсирини кўрсатди. Кечагина кўм-кўк бўлиб яшнаб, кўзларни қувонтириб турган сабзавот экинлари, токзор-у тутзорларнинг анчагина қисми совуқдан зарарланди.

Биз яқинда райондаги Охунбобоев номли колхознинг Абдужамил Позилов бошлиқ бригадаси далаларида бўлдик.

— Яқин орада экинларимизга бу даражада офат ёпирилганлигини билмайман, — дейди Абдужамил ака,— токзорларимизнинг аҳволини қаранг, 32 гектар ердаги узумзорнинг 80 фоизи зарарланди. 10 гектарлик тутзоримизнинг эса бутқул ҳаммасини совуқ урди. Фақатгина ариқ бўйлардаги якка тутларгина омон қолди. Бригада аъзоларига пилла қурти уруғини тарқатиб қўйгандик. Яна қайтадан йиғиштириб олишга тўғри келди. Бригада аъзоларининг кўпчилиги «энди нима қиламиз, бригадир», дегандек кишига савол назари билан қарашади. Айримлар кўз ёш тўкишди. Юрагинг ачишиб кетади. Уларга «бу офат бир бизнинг бошимизда эмас, кўпчиликка ташвиш келтирди. Шу туфайли тушкунликка тушмаслик керак. Куч-ғайратни қолган ҳосилни омон-эсон етиштиришга қаратайлик» деймаан-у, қорайиб кетган тут новдаларига тикилиб, ўзимнинг ҳам кўзимдан ёш чиқиб кетай, дейди.

Бригада аъзолари ўзаро маслаҳатлашиб, беш қути ипак қуртини парваришга олиб қолишди. Совуқдан зарар кўрмай қолган тут барглари билан уни боқишмоқчи. Биргина мана шу фактнинг ўзиёқ уларнинг тушкунликка тушмаётганликларини кўрсатиб турибди.

— Бу совуқ жуда чатоқ бўлди-да, — дейди Абдужамил ака узумзор оралаб борар эканмиз, — халқка жабр бўлди, халқка. Шаҳарликлар маҳсулот камайиб кетганидан жабр кўрса, деҳқон даромади камайганлигидан жабрланади. Узумларни қаранг, мана ман, мўл ҳосил бераман, деб турганда бир кечада шалвираб тушди-қолди. Буни кўрганингдан кейин жонинг ачимайдими?! Узумни шу аҳволга келтиргунча озмунча тер тўкканмидик. Энди совуқ урган ҳамма новдаларни кесиб ташлаб, токларни суғориш керак. Бирёқда сувнинг ўзи тақчил, мана шу ариқдан келаётган сувдан уч кун бизнинг, уч кун қўшни колхознинг экинзорлари суғорилади. Уч кун ичида эса нари борса бир ярим гектар токзор сув ичади. Бунақада 32 гектар майдонни қачон суғориб бўламиз. Шунинг учун ҳам ҳозир биринчи навбатда сувни кўпайтириш чорасини кўриш керак.

А. Позилов бошлиқ бригадада тутзор-у, токзордан ташқари 8,5 гектар ерда картошка, 6 гектар карам, 4 гектар пиёз, 6 гектар помидор, бир гектар ош лавлаги, 0,5 гектар майдонда ошкўклар ҳам экиб қўйилган эди. Хўш, табиий офатдан кейин уларнинг аҳволи қандай?

— Картошкамизни юз фоиз ҳаммасини совуқ уриб кетди, — давом этди А. Позилов, — айни пайтда унга қўшимча дори солиб суғоряпмиз. Аммо камида 30—35 процент ҳосилдан айрилдик. Маҳсулот ҳам камида 20—25 кун кеч пишади. Ош лавлагини тўлиқ қайтадан экамиз. Помидорнинг салкам 3,5 гектарини плёнка остига экилганини эса 25 процентгача совуқ нобуд қилди. Ҳозир зарарланган жойларини қайчилаб ташлаяпмиз. Бутунлай уриб кетган жойларга эса уруғдан қайта экмоқчимиз. Хуллас, вазият оғир. Аммо одамларимиз тушкунликка тушмаяптилар. Ҳамма бир тан, бир жон бўлиб, табиий офат келтирган зарарни бартараф этиш учун уюшқоқлик билан ишни бошлаб юбордик.

М. РИХСИЕВ.

● ОҚАР СУВНИ ИФЛОСЛАНТИРМАНГ
● ТАБИАТ ОШИҚЛАРИНИНГ ИБРАТЛИ ИШЛАРИ
● УЛАРГА АМАЛ ҚИЛИНГ

● Хат таҳрирсиз босилмоқда

МАҚСАДИМИЗ — ОРОЛГА ЁРДАМ БЕРИШ

Ҳурматли муҳаррир!

8 апрель куни «Тошкент ҳақиқати» газетасида босилган «Кичик комитетнинг катта ишлари» мақоласи бизларни жуда ҳайратга солди. Мақолани кичик комитетимиз аъзолари билан муҳокама қилдик ва ўртоқларим менга комитетимиздаги муаммоларни ушбу мақолага боғлаб жавоб ёзишни топширишди.

Ҳақиқатан ҳам 1988 йил бошида Шовғоз қишлоғида 9 йигит бирлашиб, Оролни қутқариш кичик комитетини тузишга қарор қилдик. Мақсадимиз, имконият даражасида қуриб битаётган ягона уммонимиз — Оролга ёрдам бериш эди. Ҳаммамиз бир фикрга келдик: агар Ўрта Осиёда яшовчи ҳар бир инсон Орол учун жон куйдирмас экан, уни қутқариш борасида қандай қарорлар қабул қилинмасин, бефойда. Шундай бўлгач, кичик комитетимиз аъзоларининг энг биринчи вазифаси (Уставимизда ҳам шундай ёзилган) одамлар орасида тарғибот ишларини жонлантириш, уларга Оролнинг қуриши билан боғлиқ бор фожиани етказиш эди.

Аввалига одамлар бизга ишонқирамай муносабатда бўлишди. Кўзга кўринмас қаршиликларга дуч келдик ҳам. Лекин дарров бўлмасада, сафимизга ёшлар қўшила борди. Ташвиқот учун барча имкониятлардан — тўйлардан ҳам, йиғинлардан ҳам фойдаландик. «Кичик комитетимизнинг катта ишлари» мақоласи автори ёзганидек, булоқлар кўзини очдик, дарахтлар экдик. Қани энди Шовғозсойда сув кўпайиб, Оҳангарон Сирдарёга, Сирдарё Оролга етиб борса. Афсуски, биз тозалаган булоқлар бир ой ўтмасдан олдин қандай бўлса, яна ўша ҳолатга қайтди. Яйловга чиқарилган жамоат моллари озгина меҳнатимизни ҳам йўққа чиқарди.

Шундан кейин комитетимиз аъзолари булоқлар атрофидаги майдонларни ўраб, боғ ташкил қилишга келишишди. Булоқлар атрофидаги боғларни «Орол боғлари» деб, меваларини келгусида Орол бўйидаги дўстларимизга юборишни ният қилиб қўйдик. Бу ҳақда «Ёш ленинчи» газетаси қисқача хабар ҳам берди. Бугунга келиб биз подадан олдин чанг чиқарганимизни билиб ўтирибмиз. Чунки бизни бу таклифларимизга Оҳангарон районидаги Ворошилов номли совхоз директори С. Балашов «булоқ атрофидаги ерлар совхознинг яйлови ҳисобланади. Биз уни боғ қилиш учун бермаймиз» деб узил-кесил жавоб берди.

Ушбу масалада район ижроия комитети ва район партия комитетига қилган мурожаатларимиз ҳеч қандай натижа бермади. Шу йил 31 март куни Оролни қутқариш республика комитетининг раиси Пирмат Шермуҳамедов билан ёрдам сўраб область партия комитетининг биринчи котиби М. М. Мирқосимовнинг қабулига кирдик. У киши бизнинг фикримизни маъқуллаб Орол боғларини бир-икки гектар эмас, 10-15 гектар қилиш зарурлигини, бу масалада қандай ёрдам керак бўлса, тегишли ўртоқлар ҳал қилиб беради, деб айтдилар. Бундан руҳланиб кўчатлар тайёрлай бошладик. Аъзолик бадалимизга йиғилган пулга сим-тўр сотиб олдик. Надоматлар бўлсинки, қувончимиз узоққа чўзилмади. Қандай «сир сабаб» бизга қоронғу, нима бўлганда ҳам Ворошилов номли совхоз директори С. Балашов биз мўлжаллаган ерларда совхоз ҳисобига боғ қилишга қарор қилибди...

Боғ қилиниши, у Орол боғи бўладими, ёки кимнидир далабоғига айланадими, яхши. Лекин С. Балашов орзуларимизни, яхши ниятларимизни ҳисобга олмай, бирданига боғ барпо этишга жазм қилгани бизни сал ўйлантириб қўйди, холос. Давлат ҳисобига «норасмий уюшмалар»ни белини синдириш, уларни «ёлғончи»га чиқариш сизга шунчалар керакмиди, ўртоқ С. Балашов?

Энди мақола хусусида. Мақолада гўё мен қора лайлаклар, лолалар ҳақида ахборот берган эмишман. Ноқулай бўлса ҳам айтишга тўғри келади. Мен ўртоқ Қаюмовга бир оғиз ҳам қилмаган ишларимиз (қилганларимизни ҳам) ҳақида айтмаганман. Бизга мақтов эмас, ёрдам керак. Яхши ният билан қилган бўлса ҳам бир оғиз ёлғон гап умумий ишимизга зарар етказади. Қолаверса, мен ҳам ўртоқларим олдида ёлғончи бўлиб қолишни хоҳламайман. С. Балашовнинг ёрдамида ёлғончи бўлганимиз ҳам етар.

Ўртоқ муҳаррир! Агар имкон бўлса ушбу хатимни газетада босиб чиқарсангиз. Ажаб эмас, бу сафаргисининг ёрдами тегса. Сизнинг газетангиз С. Балашов тўғрисида катта мақолалар берган. Қолаверса танишсизлар. Шунга қарамай, имконини топарсиз деган умиддамиз.

Оролни қутқариш кичик комитети аъзоси:
Бурхон ОРТИҚОВ,
Оҳангарон районидаги 36-ўрта мактаб ўқитувчиси.

ИЛМИЙ АСОСДАГИ ФОЙДАЛИ МАСЛАҲАТЛАР

КЎПРОҚ СУҲБАТЛАШИНГ

⊙ МИЧИГАН университетининг олимлари ёлғизликни кашандалик, гипертония, семизлик каби маълум касалликлар қаторига қўшмоқдалар. Ўзаро муносабатлар соҳасида олиб борилган социологик тадқиқотлар шундай деб ҳисоблашга асос бўлди. Бир вақтлар Чарльз Дарвин ҳам ўзининг томир урушини ўлчаётган кишини қизиқиш билан кузатган эди. Шуниси қизиқки, унинг олдига дўсти келиши билан нотекис ураётган юраги нормага тушарди. Қисқаси, илгари ҳам руҳий касалликларга олиб келувчи сабабларни қидириб топишга уриниш бўлган эди. Ёлғиз ва кам муддат мулоқотда бўладиган кишилар кўпроқ азият чекишади ва касал бўладилар. Хулоса шуки, яхши улфат турли касалликларнинг олдини олувчи яхши омилдир.

ШОВҚИНДАН САҚЛАНИНГ

⊙ ОСОЙИШТА яшашга одатланган Иордания бадавийлари кекса бўлиб қолганларида ҳам яхши эшитиш қобилиятини сақлаб қолишади. Бу «кашфиёт» италиялик олимларни эшитишнинг сусайиши сабабларини кексаликдан эмас, балки шовқин-суроннинг зарарли таъсиридан қидириш лозим, деган хулосага олиб келди. Атроф-муҳитга салбий таъсир қилувчи шовқинни яқин вақтларгача лозим даражада ҳисобга олишмас эди.

Тадқиқотлар шовқин-сурон фақат қулоқ учунгина зарарли эмаслигини кўрсатди. Таъсири анча кенг экан. Шундай шароитда юракнинг қисқариши ёмонлашади, қон босими ошади, нафас олиш маромн, эндокрин системасининг иши бузилади. Балки организм катта зарар кўрмаслик учун эшитиш қобилиятини сусайтиради?!

Шуниси қизиқки, қаттиқ ва кескин товушлар энг хавфли эмас. Нисбатан овози пастроқ, бироқ узлуксиз давом этадиган шовқин ниҳоятда зарарлидир. Лос-Аламос лабораториясида каламушларда ўтказилган тажриба организм эшитишнинг бузилишига қарши курашга қодир эканлигини кўрсатди. Бироқ бунинг учун вақти-вақти билан шовқиндан халос бўлиб туриш керак. Сокинлик уни даволайди. Балки наушниклар тақиб юриш керакдир?

«АЙИҚ МУЗЛИГИ» ЯНА ХАВФ СОЛМОҚДА

«АЙИҚ музлиги» (Помирнинг шимолий ғарби) ўз қадамини кунига икки метргача тезлаштирди»... Бу радиограмма тожик гидрологлар группасининг зудлик билан Помирга учишига сабаб бўлди. Группа раҳбари Геннадий Керносовнинг айтишича, бу улкан муз сурилиш учун етарли куч тўплади ва ҳадемай аҳолиси зич воҳага ёриб ўтиши мумкин, деган тушунчани билдиради.

— Мамлакатимиз территориясидаги 27 мингта музликдан (уларнинг учдан бир қисми Помирда жойлашган) Айиқ деярли энг маккоридир, — биз Душанбедан хавфли зонага вертолётда учиб бораётган вақтда ҳикоя қилди Геннадий Керносов. — Биринчидан, унинг сурилиши доим тўсатдан бошланади. Иккинчидан, чиқиш оғир бўлган тоғлар уни пана қилиб туради, бунинг оқибатида музликнинг борлиги кўпинча у уй-жойлар остонасига жуда яқин келгандагина пайқаб қолинади. Ниҳоят, учинчидан энг хавфлиси шундаки, у сурилиб, гавдаси билан Абдуқаҳор дарёсининг йўлига ғов бўлади. Бу 20—30 миллион куб метр сув ҳажми дарё ости йўлини пайдо қилади. Унинг ёриб ўтиши эса катта моддий йўқотишларга олиб келади.

Суҳбатдошимнинг эсида қолган шундай воқеалар икки марта — 1963 ва 1973 йилларда бўлган. Ўша вақтларда музнинг сурилишини жуда кеч пайқашган. Бунинг оқибатида зудлик билан хавфли зонадаги кўприклар бузилган, музлик яқинидаги гидроэлектростанциясининг асбоб-ускуналари демонтаж қилинган, кишилар кўчирилган. Унинг силжишини кейинги беш йилда сўнгги бор кутишди. Ўша вақтда музлик силкинган ва секин жар бўйлаб сурилгандек бўлган эди.

У тадқиқотчиларни ҳайрон қолдириб, тўсатдан қадамини секинлатди, сўнгра эса тамомила тўхтаб қолди. «Олдинги жазирама иссиқ вақтида жуда кўп муз йўқотди», — бу ҳолатни шундай тушунтиришди олимлар, бироқ яна сурилиш қачон мумкинлиги ҳақидаги ташвишли саволни жавобсиз қолдиришди.

Бу гал «Муз айиқ»нинг нотинч характерини қандай аломатлари кўрсатди? Ёриқлар сони ошди, музнинг ғалаён бошлаган ҳарсанглари кўпайди, гидрологлар айтганидек, баландлиги етмиш қаватли бинога тенг синиқ музлик тили пайдо бўлди.

— Вазият бу йил баҳорда Помирда хавфли аҳвол вужудга келишидан дарак беради, — деди экспедиция бошлиғи Виктор Квачев, бирнеча минутгагина унинг даргоҳига қўнган эдик. — Мен ўз тахминларимни «Айиқ» анча тез сурилаётганлиги билан изоҳлайман. Иссиқ кунлар бошланиши билан у албатта, қадамини тезлаштиради, чунки эриган сув, демак, музликнинг сурилиши учун яхши мой кўпаяди.

— Фалокатнинг олдини олувчи қандайдир восита борми?

— Афсуски, улар анча чекланган, — дейди Геннадий Керносов. —Унинг йўлида темир-бетон тўсиқ қуриш? Бироқ ҳажми 300 миллион куб метрли муз кўчкисининг босимига ҳеч қандай тўсиқ бардош бера олмайди. Ҳавза остидаги кўл сувини сунъий усулда ҳавфсиз оқизиб юборишми? 1963 йилда ўтказилган бундай тажриба муваффақиятсиз тугади — бомбалар муз устидан нўхот каби сакради ва ҳавода портлади. Айрим инженерлар таклиф этганидек дарё сувини оқизиб юбориш учун тоннел қуришми? Бироқ бундай қурилиш баланд тоғ районида анча қимматга тушади. Унинг биргина йўли қолади, у ҳам бўлса воқеаларни олдиндан билиш, ҳавзаости кўлининг ёриб чиқишига олдиндан эҳтиёткорлик кўриш, бунинг учун аниқ тахмин керак, ҳозир биз шу билан шуғулланаяпмиз. Экспедициянинг бу хавфли гигант ёнида яна анча вақт қолиш нияти бор...

Ю. КОШКО,
АПН мухбири.

ТОВУҚ ҚАҚИЛЛАМАСА...

Чехословакиялик мутахассисларнинг кузатишлари қизиқ бир натижа берди: товуқлар қақиллайверса уларнинг тухум қилиш қобилияти пасайиб кетаркан. Демак, товуқлар қанча кам қақилласа шунча яхши экан, умуман қақилламаса яна дуруст бўларкан.

Бунга қандай қилиб эришиш мумкин? Мутахассислар товуқни тинчлантирадиган дорини ҳам топишди. Агар бу дори товуқлар танасига юборилса, улар ортиқча қақиллашдан қолиб, ҳар йили одатдагидан 40 тагача ортиқ тухум қилар экан.

Сўзсиз сурат А. Ҳакимов расми.

МУТАХАССИС КАДРЛАР КЕРАК

Ўзбекистон ССР табиатни муҳофаза қилиш давлат комитетида яқинда бўлиб ўтган кенгаш экология масалалари билан шуғулланувчи мутахассис кадрлар тайёрлаш масаласига бағишланди. Кенгашда республика шаҳар ва районларида экологияни яхши йўлга қўйиш, унга зарар келтириш билан боғлиқ бўлган муаммоларни ижобий ҳал қилиш, умуман, табиатни муҳофаза қилишни яхшилаш асосан кадрларга, уларнинг малакасига боғлиқ эканлиги алоҳида таъкидланди.

Олий ўқув юртларининг бирида шундай мутахассислар тайёрлашни йўлга қўйиш кечиктириб бўлмас вазифа эканлиги уқтирилди. Айни вақтда атроф муҳитни муҳофаза қилиш масалаларига бағишланган тарғибот-ташвиқот ишларини кучайтириш, турли ҳил мавзуларда маърузалар уюштириш, олимлар билан учрашувлар ўтказиш, экология муаммоларига бағишланган мунозаралар, конференциялар ташкил қилиш, етарли миқдорда илмий-оммабоп китоблар нашр этиш, радио, телевидение, газета ва журналларда бу масалаларни атрофлича ёритишга кўмаклашиш лозимлиги таъкидланди. Айниқса, экология муаммолари билан шуғулланаётган ташкилотларнинг моддий-техника базасини яхшилашни эътибордан четда қолдириб бўлмаслиги кўрсатилди.

А. ҲИДОЯТОВ,
табиатни муҳофаза қилиш область комитетининг бўлим мудири, техника фанлари кандидати.

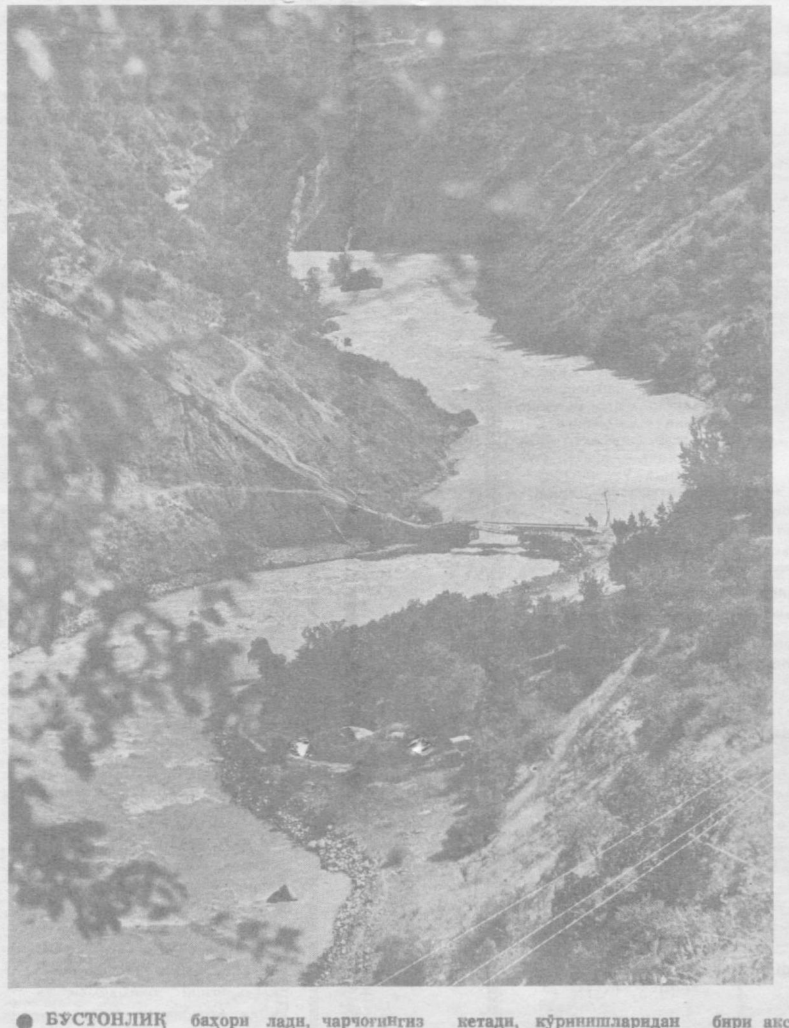

● **БЎСТОНЛИҚ баҳори серҷило ва файзлидир. Шу кунларда унинг бағрида бўлсангиз баҳри-дилингиз очилади, чарчоғингиз кетади, ўзингизни ниҳоятда енгил ҳис қиласиз. Ушбу суратда гўзал воҳанинг мафтункор кўринишларидан бири акс эттирилган.**

Ш. Иброҳимов суратга туширган.

Редакцияда одатдаги иш куни давом этаётган эди. Хона эшигини кимдир тақиллатди ва «мумкинми!», дея ичкарига кирди.

— Келинг, Виктор Михайлович, салом.

— Ҳорманглар ижод билан, яхшимисизлар, — самимий сўрашди у. Сўнгра асосий мақсадга ўтди:

— «Табиат ва инсон» саҳифасига материаллар ва фотосуратлар олиб келган эдим. Маъқулини танлаб, эълон қиларсизлар, — дея сумкасидан машинкада ёзилган бир неча мақола ва суратларни олди. Чотқол биосфера Давлат қўриқхонасининг Майдонтол ва Бошқизилсой участкаларида олиб борилаётган ишлар тўғрисида ёзилган мақолалар ва объективга туширилган жонли суратлар бизга манзур бўлди. Мақолалар деярли таҳрирсиз эълон қилинди.

Ҳа, ҳар бир матбуот органининг ишончли, кўмакдош штатсиз авторлари бўлади. Паркент район «Паркент тонги» газета редакциясининг ҳам доимий таянчи — қаламкашлари анчагина. Шулардан бири — ҳаётда ҳамиша изланувчан инсон В. М. Есиповдир.

Виктор Михайлович асли Саратов областидан. Унинг болалик йиллари рус қишлоқларида ўтган. У ёшлигиданоқ она табиатни севди, ардоқлади. 18 яшар йигит 1940 йили Саратовдаги қишлоқ хўжалик институтининг ўрмончилик факультетига ўқишга кирди. 1 курсни битириш арафасида немис-фашист босқинчилари Ватанимизнинг муқаддас тупроғига бостириб кирдилар. Кечаги институт талабаси барча қатори қўлига қурол олди. 1-Украина фронти қўшинлари сафида Эстония, Польшани душмандан тозалашда актив иштирок этди. У қуролдош дўстлари билан ғалабани Берлинда нишонлади.

ЎРМОН КЕЗИБ, ТОҒ КЕЗИБ

Урушдан сўнг ўқишни давом эттирди. Институтни тугатгач, бир неча йил Туркманистон ССРнинг Чоржўй ўрмон хўжалигида катта ўрмончи, Ростов области қишлоқларидан бирідаги ўрмон хўжалиги директори бўлиб ишлади. Кейинчалик унинг тақдири Серқуёш Ўзбекистонга боғланди. Узоқ йиллар Чотқол биосфера Давлат қўриқхонасида директор бўлиб ишлади. Биология фанлари кандидати Виктор Михайлович юқорида таъкидлаб ўтганимиздек бутун умрини ўрмончиликка бағишлади. Унга Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фармони билан тоғ ўрмонларини сақлаш ва қайта тиклаш борасида олиб борган узоқ йиллик самарали ишлари учун «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган ўрмон ходими» фахрий унвони берилган.

66 баҳорни қаршилаган, лекин ҳали тетик ва бардам Виктор Михайлович ўз севимли касбида ишлашни давом эттириб айни вақтда табиатни асраш ва авайлаш тўғрисида қизиқарли мақолалар ёзмоқда.

Т. ДЎСМАТОВ,
Паркент район «Паркент тонги» газетаси ходими.

● *Табиат поклиги—жамият соғлиғи*

БЕФАРҚЛИК ОҚИБАТИ ҚИММАТГА ТУШМОҚДА

ХАЛҚИМИЗ қадимдан табиатни севади. Айниқса, оқар сувларни пок сақлаб келган. Ҳаттоки унга заррача ифлос ташлаш катта гуноҳ ҳисобланган. Эндиликда-чи, корхоналар, бутун бошли чўчқахоналар, молхоналар чиқиндилари тўғридан-тўғри оқар сувларга, канал ва анҳорларга оқизиб қўйилишига гувоҳ бўляпмиз.

Калинин районн Назарбек қишлоқ Совети территориясида бир қатор ёрдамчи хўжаликлар, бўрдоқичилик базалари филиаллари жойлашган. Уларда санитария талабларига риоя этмаслик қоида бўлиб қолган.

Тошкент марказий бўрдоқичилик мол базасининг Бўзсув каналининг эски ўзани ёқасига жойлашган 1-«Бўзсув» филиали фермасида қорамоллар билан бирга чўчқалар ҳам боқилади. Ачинарлиси шундаки, чўчқалар таги резинка шланглар ёрдамида сув билан тозаланиб, барча оқинди эса Бўзсув каналига оқизилади. Бунинг учун чўчқалар боқиладиган бостирма ёнидан то каналгача махсус ариқ ковлаб қўйилган. Чўчқачилик фермаси ташкил этилганига бир неча йил бўлганига қарамай, ифлос сувни биологик усул билан қайта тозалаб берувчи махсус қурилма ҳануз қурилмаганлиги сабабини сўраганимизда база бошлиғи ўринбосари Тўхтасин Аҳмедов шундай деди:

— Бу қурилмани қуриш, чўчқачиликдан олаётган даромадимиздан уч баробар қимматга тушади. Шунинг учун биз эндиликда чўчқалар тагини сув билан эмас, қипиқ билан тозалаш йўлига ўтаяпмиз.

Ваҳоланки, инсон соғлиғи ундан кўра қимматлироқ эмасми? Мазкур фермаларнинг ташкил этилиши ҳам, аслида инсонлар учунку? Шундай экан, бу каби ишлар инсонлар саломатлигига путур етказиш эвазига бўлмагани маъқул эмасми? Шу канал қирғоғига жойлашган комплекс геология-геофизика қидирув экспедициясига қарашли ёрдамчи хўжаликдаги аҳвол ҳам бундан яхши эмас. Фарқи шундаки, бу ердаги чиқиндилар ариқ орқали эмас, балки тўппа-тўғри каналга тушаверади. Чунки, бостирма айнан канал ёқасига, қияроқ қилиб қурилган. Ариқнинг эса ҳожати йўқ.

Ферма бригадири Н. Маметовнинг айтишича, хўжаликда учта бостирма бўлиб, иккитасида ифлос сувни биологик усулда тозалаш имконияти бор. Ҳозирча канал сувини ифлослантиришга сабаб бўлаётган учинчи бостирмани кўчириш назарда тутилган эди. Бунинг учун унинг яқинида янги бостирма қурилиши бошлаб ҳам юборилди. Шунга ҳам икки йил бўлди. Бироқ у ҳамон битганича йўқ.

ГАЗЕТХОН БОНГ УРАДИ

Шу хўжалик ёнида жойлашган «Чўпон ота» бўрдоқичилик қорамол базаси филиали бўлган чўчқачилик фермасида эса экологик аҳвол янада аянчлироқдир. Бу ерда чиқиндилар каналга тушишидан ташқари, сўйилган чўчқа териларининг уч-тўрт йиллиги тахлаб ташланган. Улар қурт ва қумурсқаларга ем бўлиб, ҳавони заҳарлаб ётибди. Нобуд бўлган чўчқа болалари эса канал бўйидаги дуч келган чуқурларга ташланаверганидан инфекция тарқатувчи марказга айланиб кетган, десак муболаға бўлмас.

Районда экология учун кураш борасида ҳеч қандай иш олиб борилмаяпти, дея олмаймиз. Чунки, район санитария-эпидемиология станцияси тилга олинган-олинмаган бошқа хўжаликлар фермалари раҳбарларига бир неча мартадан жарима солди. Район прокуратураси айбдор шахсларни аниқлаб, уларнинг фаолиятини район Совети ижроия комитетида, партия активи йиғилишларида кўриб чиқишни лозим деб топди. Лекин аҳвол ҳамон эски ҳаммом, эски тослигича қолмоқда.

Наҳотки, турли чўчқахоналар, молхоналар чиқиндиларини, аҳлат уюмларини анҳор сувларига, каналларга тушириб қўйиб, унга гўёки ҳеч нарса бўлмагандек бефарқ қарасак. Ахир айнан шу Бўзсув каналининг эски ўзани ўз сувини Сирдарёга қуяди-ку. Бу сувлардан қанчадан-қанча одамлар турли мақсадларда фойдаланадилар. Болаларимиз чўмилишади.

Бу бефарқлик оқибати эмасми? Районда болалар ўлими билан боғлиқ турли юқумли касалликларнинг тобора ортиб бораётганлиги муайян даражада шундан эмасми?! Масалан, ўтган йил «Иваново», Гагарин номли, «Хасково», «Москва» совхозлари. Эркин посёлкаси, Назарбек қишлоқ Совети территорияларида табиатни соф сақлаш қонунлари бузилиши натижасида юқумли гепатит, ич кетиш, ўткир ошқозон-ичак касалликлари олдинги йиллардагига нисбатан бир неча бор кўпайиб кетди.

Шундай экан, нима учун биз чўчқахоналар ўрнига қора молчилик, қўйчилик билан шуғулланиш ҳақида ўйлаб кўрмаслигимиз керак? Ахир бу бизга ҳар томонлама фойдали-ку. Магазинларда чўчқа гўшти сероб, лекин мол гўшти, қўй гўшти анқонинг уруғи-ку. Айниқса, кооператив кабобпазлар кўпайгани сари мол ва қўй гўштларини давлат нархида дориликка ҳам топиб бўлмаяпти. Энг муҳими буларнинг чиқиндиси ўғит бўлади. Сувлар эса булғанмайди. Буларнинг ҳаммасини турғунлик йилларидаги хўжасизлик оқибати, деб айтамиз.

Жамики камчиликларни турғунлик йилларига ағдаришга кўникма ҳосил қилдик. Буни мен нотўғри демоқчи эмасман, бундай дейишга ҳаққим ҳам йўқ. Лекин бу баҳоналарни ҳали ҳам рўкач қилиш ўринли бўлмаса керак. Бугун шунга ўхшаш муаммолар ҳал этилмас экан, эртага у даҳшатли «парник самараси»., Орол фалокатига ўхшаб жиддий хавфга айланиши мумкин.

Н. УМАРОВА,
Калинин район «Ленинчи» газетаси ходими.

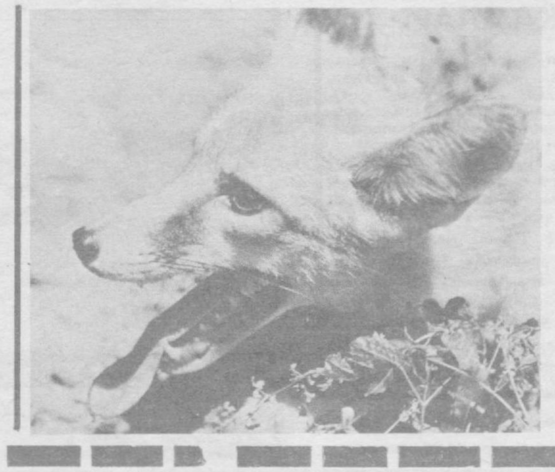

● **РЕСПУБЛИКАМИЗДА 12 та қўриқхона бор. Чотқол уларнинг энг йирикларидан биридир. Бундан ўнлаб йил илгари ташкил этилган бу қўриқхонанинг ҳайвонот ва ўсимликлар дунёси жуда бой. Бу ерда қирқдан ортиқ турли-туман жониворларни учратиш мумкин. Паррандалар олами эса янада ранг-барангдир. Уларнинг хили юздан ҳам ошиқроқни ташкил этади. Кўплаб шифобахш ва ноёб ўсимликлар шу ерда ўсади. Қўриқхонада ёввойи ҳайвонлардан тулкилар ҳам кўплаб учрайди.**

Д. Аҳмедов суратга туширган.

СССР—ХИТОЙ

КПСС Марказий Комитети Бош секретари, СССР Олий Совети Президиумининг Раиси М. С. Горбачев 15—18 майда расмий визит билан Хитой Халқ Республикасида бўлади

ТАРАҚҚИЁТ ВА ИСЛОҲОТ

«Тараққиёт ва ислоҳот» («фачжань юй гайгэ») — ҳозирги Хитой сўзлашувида энг машҳур иборадир. Айни ана шу таърифда бир миллиарддан ортиқ аҳолиси бўлган мамлакат иқтисодий ҳаётининг кейинги ўн йил давомидаги иқтисодий ҳаёти ўз ифодасини топган.

Хитойда ўн биринчи чақириқ ХКП Марказий Комитети учинчи пленуми (1978 йил декабрь)дан кейинги ўтган йиллар ХХР ташкил топган вақтдан буён мамлакат иқтисодий қудрати энг тез ўсган давр бўлди, деб ҳисоблайдилар. Дарҳақиқат, ўтган ўн йил мамлакат қиёфасини тубдан ўзгартириб юборди.

Хитой партия ва ҳукумат ҳужжатларида, матбуот ва илмий адабиётда халқ хўжалигидаги бу ютуқлар аввало туб иқтисодий ислоҳот билан боғлаб кўрсатилади. 1987 йил ноябрь ойида бўлган ХКПнинг XIII съездида ислоҳот ўтказиш учун айрим натижалар таҳлил қилинди, келгуси аср ўрталаригача бўлган даврда Хитой иқтисодий сиёсатининг асосий белгилари аниқлаб берилди.

Қишлоқда бошланган ислоҳот давомида амалда ҳамма ер ва ишлаб чиқаришнинг бошқа воситалари алоҳида деҳқон хўжаликлари ихтиёрига ўтди (узоқ муддатли пудрат ёки ижара шарти билан). Давлат сектори билан бир қаторда саноатда, ҳозирги транспортда, ташқи савдода, шаҳар ва қишлоқ жойларда «коллектив мулкчилик» корхоналари сони ўсди. Хусусий секторда якка тартибдаги хўжаликлар билан бирга ёлланма меҳнатдан фойдаланувчи корхоналар тобора кўпайиб бормоқда. 1988 йилда улар сони 225 мингтадан ортиб кетди, уларда 3,6 миллион ёлланма ишчи меҳнат қилди.

Ўтган ўн йил Хитойда жамоат ишлаб чиқариши юксак суръатлар билан ривожланди. Чунончи ялпи миллий маҳсулот шу йиллар ичида қарийб 2,5 баравар кўпайди, миллий даромад 2,3 мартадан кўпроқ ўсди. Беш йил ичида қишлоқ хўжалигида дон етиштиришни 100 миллион тоннадан ортиқроқ кўпайтириш мумкин бўлди. 1984 йилга келиб 407,3 миллион тонна дон етиштирилди. Бу Хитой учун энг муҳим бўлган муаммо — мамлакат аҳолисини гарантияланган озиқ-овқат минимуми билан таъминлаш муаммосини ҳал этишда чинакам жасорат бўлди.

Ўтган ўн йилда саноат юксак суръатлар билан ривожланди. Кўмир қазиб олиш, электр энергия ишлаб чиқариш икки мартадан кўпроқ ортди, пўлат эритиш 90 процент кўпайди.

Ижтимоий ишлаб чиқаришнинг ўсиши аҳоли асосий гуруҳлари даромадларининг ортиши билан бирга давом этди. Деҳқонларнинг реал даромадлари кейинги ўн йил ичида 180 процент, шаҳар аҳолисиники ўртача 85 процент кўпайди.

Бироқ эътироф қилинаётганидек, Хитойда иқтисодий ислоҳот ва уни амалда рўёбга чиқариш ютуқлар билан бир қаторда 80-йилларнинг охирига келиб қатор муаммоларни ҳам келтириб чиқарди.

Совет Иттифоқида ХХРдаги иқтисодий ислоҳотни ўтказишга катта қизиқиш билан қаралмоқда. Гарчи бизнинг икки мамлакатимизда революцион янгиланишни амалга оширишнинг конкрет шароитларида жиддий тафовутлар бўлса ҳам Хитой амалий тажрибасидан кўп нарсани олиб қўлланиш бизга фойда беради.

Г. ГАНШИН.
иқтисодий фанлари кандидати.

ВИЗАСИЗ АЙРИБОШЛАШ

Гражданларнинг ўзаро сафарларига доир СССР билан ХХР ўртасида 1988 йил 14 августда кучга кирган янги битим консуллик соҳасида икки мамлакат ўртасида муносабатларни ривожлантиришда яна бир қадам бўлди. Унинг янгилиги нимадан иборат?

Битим шундай тартибни жорий этди: у асосда СССР ва ХХРнинг деярли ҳамма гражданлари хизмат ишлари юзасидан визаларсиз сафар қилишлари мумкин, бунда уларнинг паспорти қандайлиги — хизмат паспортими, дипломатик ёки умумграждданлик паспортими, бунинг аҳамияти йўқ. Дипломатик ва хизмат паспортлари учун ҳеч қандай виза ёки белги талаб қилинмайди. Умумграждан паспортларида тегишли белги бўлиши лозим: совет гражданлари учун «хизмат» белгиси, Хитой гражданлари учун «хизмат мақсадлари билан» ёзувли паспорт берилади. Шундай қилиб СССР ва ХХРга бемалол сафар қилиши мумкин бўлган совет ҳамда Хитой гражданлари доираси кенгайтирилди.

Янги тартиб студентлар, денгизчилар, дарё хизматчилари, учувчилар, темирйўлчилар, иқтисодий ва кооператив ташкилотлар вакиллари ва бошқаларнинг сафарларини енгиллаштиради.

К. ГАРИБОВ.

ТАНИШИНГ: «МОСТ» ЖУРНАЛИ

Рус тилидаги бу журнални менга Пекиндан олиб келишди. У Хитой пойтахтида чиқмоқда. «Вейвэнь» босмахонасида босилаётир.

«Мост» журнали номининг ўзи, — деб ёзади бош редактор Се Вэньцин, — Хитой — Совет Иттифоқи ва Европадаги социалистик мамлакатларда яшовчи муаллифлар ҳамда ўқувчилар учун икки томонлама ҳамкорликни белгилаб беради. «Мост» фикрлар, ғоялар ва тажриба алмашинувга, дўстликни мустаҳкамлашга ёрдам беради».

Журналнинг биринчи саҳифалариданоқ бугунги Хитой янгиликларини ҳис этасиз. Ўқувчи Шанхайдаги автомобиллар ишлаб чиқарувчи «фольксваген» қўшма корхонаси тўғрисидаги мақолани қизиқиш билан ўқийди. Хитой мутахассисининг Совет ва Шарқий Европа мамлакатларидаги қайта қуриш тўғрисидаги фикрини билади. Хэбэй вилоятидаги миллионер-деҳқонлар билан танишади. Пекинликларнинг оддий ҳаётини кўради. Бу ҳаёт фоторепортер объективига туширилган.

Ўқувчилар «Мост» журналининг саҳифаларида кўпгина қизиқарли маълумотлар н и учратадилар. Ҳозирги Хитойда 56 та майда миллатлар бор. 100 миллион киши буддизм, ислом, католик ва христианлик дини, даосизмга риоя қилади. Мамлакатда 40 мингга яқин қаср, монастир ва черковлар бор.

Хитой медицинасига бутун дунёда қизиқиш катта. Синган суякларни даволовчи, шишларни олиб ташловчи доктор Ян Сян маҳорати ҳақида афсоналар тўқилган.

Хитой ва Совет Иттифоқи кўплаб инсон тақдирлари риштлари билан боғланган. Ўқитувчилар, инженерлар, олимлар мамлакатларимиз ўртасидаги ҳамкорликни ривожлантиришга ёрдам қилмоқдалар.

Пекин университетида олиб бораётган ўзининг иши тўғрисида қозонлик профессор Н. Асанова ҳикоя қилади. Москва энергетика институтини битириб чиққан Ван Дяньжу таниқли бизнесмен бўлиб қолди, у ҳозир титан олтини олиш техникасини ривожлантирувчи бирлашмага бошчилик қилмоқда. У катта кувватли лазер яратишда қатнашди, муҳим назариялар яратди.

Хитой тарихининг кўп саҳифалари совет кўнгиллиларининг қаҳрамонона ишлари билан боғлангандир. 1937 йилдан 1942 йилгача мамлакатимиз Хитойга 500 совет учувчисини юборган эди.

Ўқувчилар янги журналдан кўпгина фойдали маслаҳатларни ҳам топадилар. Ҳозирча «Мост» журнали «Союзпечать» киоскаларида йўқ. Унинг тажриба нусхасигина тайёрланган, лекин журнални тайёрлаганлар, у совет ўқувчисини топади, деб ишонадилар.

В. МИЛЮТЕНКО.

КИНОДАГИ ЮТУҚЛАР ВА МУВАФФАҚИЯТСИЗЛИКЛАР

1988 йил — Аждаҳо йили Хитой кинематографи учун қандай якунланди? Бу саволга жавоб берганда иккита асосий ҳолни ажратиб кўрсатиш керак. Биринчидан. «Қизил гаолян» фильмининг катта муваффақиятини таъкидлаш лозим. У Берлиндаги халқаро кинофестивалда «Олтин айиқ» бош совринини олди. Шунингдек, турли халқаро киноанжуманларда мукофотлар билан тақдирланган, яна 30 га яқин Хитой кинокартиналари муваффақиятини айтиб ўтиш керак.

Иккинчи воқеа эса хушнуд этмайди: мамлакатда кинотеатрларга тушиш сезиларли даражада камайиб кетди. Кейинги ўн йил ичида энг паст даражага тушиб қолди — кинога тушганлар сони 20 миллиардга ҳам етмади.

Айрим мутахассислар кинотеатрларга тушиш кескин камайиб кетганлигини телевидение жуда тез ривожланиб кетганлиги ва видео бозор ўсиши билан изоҳлайдилар. Бироқ ҳамма бу нуқтаи назарга қўшилмайди. Кинога бориш камайганлигида кинематографчиларнинг ўзи айбдор, деган фикр бор. Кино томошабинларнинг диди анча ўзгарди. Хитойда чиқарилаётган фильмлар эса бу ўзгаришларни акс эттирмаяпти, шунинг учун кенг томошабинни ўзига жалб этолмаяпти.

Кинотеатрларга бориш камайганлиги ва Хитой кино саноатининг катта молиявий қийинчиликлари шунга олиб келдики, киностудиялар кўп пул тушадиган маҳсулот ишлаб чиқаришга асосий эътибор бера бошладилар — қадимий Хитой ҳарбий санъатига оид, детективлар, саргузашт ленталар тайёрлана бошланди. Ўтган йили прокатга чиқарилган 158 фильмдан 60 проценти эрмак жанрида яратилган картиналар ҳиссасига тўғри келади.

Адолат юзасидан айтиш керакки, кенг томошабинларга мўлжалланган фильмларнинг ҳаммаси ҳам оммалашиб, даромад келтирадиган фильм бўлиб қолмади. «Чайна фильм» нашри маълумотларига кўра 1988 йил чиқарилган Хитой фильмларининг деярли ярми, шу жумладан эрмак ленталар, уларни чиқаришга кетган харажатларни қоплай олмади. Бир қатор картиналар коммерция борасида бутунлай синди.

Гап шундаки, деб ҳисоблайди: «Дахуа Синема» фирмасининг вакили Юй Лицзюнь: — бозорни олдиндан сира билиб бўлмайдиган бўлиб қолди, фильм муваффақият қозонадими йўқми, олдиндан асло башорат қилиш мумкин эмас. Масалан, «Шарқий мақбаранинг ўғриланиши» фильмининг дастлабки икки серияси 1987 йили жуда машҳур бўлиб кетган эди. Бир йил ўтгач эса кейинги уч сериясини томошабинлар деярли қабул қилмадилар.

Ўтган йиллардагидан фарқли ўлароқ кинога энди фақат давлат бюджетидан маблағ ажратиш ўрнига кинофильмларга тобора кўпроқ товар сифатида қаралмоқда, киноиндустриянинг бозор эҳтиёжига боғлиқлиги ортиб бормоқда. Инфляция жадал кучайиб кетаётганлиги кино саноатига катта зарба берди. Ҳозир мамлакатдаги 22 та киностудиядан 16 таси жиддий молиявий қийинчиликларни бошидан кечирмоқда. Чунончи, мамлакатдаги етакчи киностудиялардан бири бўлган Пекин киностудиясининг ҳозир 12 миллион юан қарзи бор.

Кинематографчилар муаммони ҳал этиш йўлларини изламоқдалар. Масалан, тўрт кино арбоби ўз студияларига контрактлар тузишни таклиф қилдилар. Бу контрактларга кўра улар турли манбалардан йиғилган пуллар эвазига ўз фильмларига маблағ ажратадилар. Бунда улар ўзларининг бўлажак картиналаридан тушадиган даромаднинг бир қисмини студияларга берадилар. Агар фильмлар ўзини қопламайдиган бўлса, студиялар олдида ўз қарзларини узиш вазифасини зиммаларига олдилар.

Чжэн МИНЬ.
хитой журналисти.

Саҳифа АПН материаллари асосида тайёрланди.

ФАКТ ВА РАҚАМЛАР

✦ Икки мамлакат ўртасидаги муносабатларни ривожлантириш ва чуқурлаштиришда ўзаро савдо муҳим омил бўлмоқда. СССР билан ХХР ўртасидаги товар обороти ҳажми 1982 йилдаги 223 миллион сўмдан 1988 йилда 1,85 миллиард сўмга етди. Товар обороти бундан буён ҳам ортиб бораётир.

✦ Совет Иттифоқи ХХРга энергоблоклар, қора ва рангли металлар, юк вагонлари, автомашиналар, тўқимачилик саноати учун ускуналар, ёғоч, турли хом ашё етказиб бераётир. Хитойдан эса Совет Иттифоқига маккажўхори, соя, гўшт, янги мевалар, вольфрам концентрати, аккумуляторлар, магнитофонлар, тўқимачилик буюмлари, трикотаж, спорт пойабзали экспорт қилинмоқда.

✦ Кейинги тўрт йил ичида СССР Хитойга 100 мингдан ортиқ автомашина етказиб берди.

✦ Иккала мамлакат чегара районлари ўртасида товар айрибошлаш тез суръатлар билан кенгайиб бормоқда. У 1985 йилги 20 миллион сўмликдан бу йил қарийб 150 миллион сўмликкача етди.

СУРАТДА: Ҳарбин шаҳри (Хэйлунзян вилояти) маъмурий маркази кўриниши.
Синьхуа—ТАСС фотоси.

• ҲАФТАЛИК ПРОГРАММА •

Душанба,

15 МАЙ

✦ ЎзТВ

15.35 Зор-интизор. Бадиий фильм. 16.45 Зоология. 17.15 Осетия ҳақида этюд. Телефильм. 17.30 Адабиёт. 18.00 Мультфильм. 18.10 Анъана ва замон. 18.40 Совет—Хитой муносабатлари янги босқичда. 19.00 Футбол. «Пахтакор» — «Нистру» (Кишинёв). Танаффус пайтида — Ахборот. 20.50 Ўзбек куйларидан концерт. 21.30 «Время». 22.05 Қайта қуриш прожектори. 22.15 Ахборот. 22.35 Давр менинг тақдиримда. СССР халқ артисти Й. Аъзамов туғилган куннинг 80 йиллигига.

ТОШКЕНТ ШАҲРИ ВА ТОШКЕНТ ОБЛАСТИ УЧУН ПРОГРАММА

19.30 Тўсиқ. Телефильм. 19.45 Хатарли парвоз. Бадиий фильм. 20.55 «Тошкент» студияси кўрсатади.

ФРУНЗЕ КЎРСАТАДИ:

21.30 «Время». 22.05 Аҳволлар қалай студент? 22.25 Ҳали ҳаёт эканмиз. Бадиий фильм.

✦ МТ I

7.00 «120 минут». 9.05 Футбол шарҳи. 9.35 Гувоҳ. Ҳужжатли фильм. 1 ва 2-сериялар. 11.35 Янгиликлар. 11.45 Концерт. 12.15 Мўъжизасизмўъжизалар. 16.00 Янгиликлар. 16.10 Қайта қуриш прожектори. 16.20 Биз қўшниларимиз. Ҳужжатли фильм. 16.50 Мультфильм. 17.05 Очиқ рояль. 17.35 Болалар соати. 18.35 Алла Кудлай куйлайди. 19.00 Ким эгалик қилади? 19.30 Хитой билан учрашув. 20.15 Мультфильм. 20.30 С. Прокофьевнинг «Ромео ва Жульетта» балети. ССР Иттифоқи Давлат академик Катта театрининг спектакли. 21.30 «Время». 22.05 Қайта қуриш прожектори. 22.15 Ромео ва Жульетта балетининг давоми. 23.45 Дунё воқеалари. 24.00 Футбол шарҳи.

✦ МТ II

9.00 Эрталабки гимнастика. 9.15 Осмон қаршисида ерда. Илмий-оммабоп фильм. 9.35, 10.35 Тарих. 10.05 Итальян тили. 11.05 Агро тележурнали. 11.35, 12.35 Астрономия. 12.05 Сиз яратган боғ. 13.05 Шимолдаги район. Бадиий фильм, 9 ва 10-сериялар. (13.55) Янгиликлар. 15.00 Ҳужжатли фильм. 15.20 Дрезденда бўлиб ўтган композиторлар халқаро конкурсининг лауреатлари. Р. Калимуллин. 17.35 Янгиликлар. 17.45 Совет Иттифоқига хизмат қиламан. 18.45 Агар соғлом бўлай десанг. 19.00 Образ. 20.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! 20.45 Фильм-концерт. 20.55 Реклама. 21.00 Тинчлик велопойгаси. 21.30 «Время». 22.05 Қайта қуриш прожектори. 22.15 Ҳужжатли фильмлар. 23.15 Янгиликлар. 23.25 Тонгги почта. Музикали кўрсатув.

Сешанба,

16 МАЙ

✦ ЎзТВ

15.35 Хатарли парвоз. Бадиий фильм. 16.45 Ботаника. 17.15 Телефильм. 17.30 Совет давлати ва ҳуқуқи асослари. Жиноят ҳуқуқи. 18.00 Янгиликлар. 18.10 Болалар дунёси. 18.50 Уй қандай қурилади? 19.20 Медицина актуал муаммолари. 20.00 Ахборот. 20.20 Инсон ва қонун. 21.00 Қардошлик тароналари. 21.30 «Время». 22.20 Ахборот. 22.40 Менинг депутатим. Бадиий фильм.

ТОШКЕНТ ШАҲРИ ВА ТОШКЕНТ ОБЛАСТИ УЧУН ПРОГРАММА

19.30 Бахтли одам. Бадиий фильм. 20.40 «Ёшлик» студияси кўрсатади.

ФРУНЗЕ КЎРСАТАДИ:

21.30 «Время». 22.20 Табиий офат оқибатларини енгамиз. Махсус кўрсатув. 22.30 Ҳимоя учун сўз. Бадиий фильм.

✦ МТ I

7.00 «120 минут». 9.05 С. Прокофьевнинг «Ромео ва Жульетта» балети. ССР Иттифоқи Давлат академик Катта театрининг спектакли. 11.40 Болалар соати. 12.40 Янгиликлар. 12.50 Бу бўлган... бўлганди... 13.05 Футбол шарҳи. 16.00 Янгиликлар. 16.15 Амина. Ҳужжатли фильм. 16.45 Концерт. 17.20 Мультфильм. 17.40 Дунё болалари нималар ҳақида куйлашади. 18.30 Тарақкиёт. Ахборот. Реклама. 19.15 Дунё воқеалари. 19.30 Урмонда эртак яшайди. 19.55 Севишга севиб, турмушга чиқмаган Ася Клячина воқеаси. Бадиий фильм. 21.30 «Время». 22.20 Актуал объектив. 22.50 Т. Хренниковнинг авторлик концерти. 23.50 Дунё воқеалари.

✦ МТ II

9.00 Эрталабки гимнастика. 9.15 Илмий-оммабоп фильм. 9.35, 10.35 География. 10.05 Француз тили. 11.05 Уй академияси. 11.35, 12.35 Музика. 12.05 Француз тили. 13.05 ХХР цирк артистларининг чиқиши. 14.25 Янгиликлар. 14.35 Ритмик гимнастика. 17.35 Янгиликлар. 17.45 Шимолдаги район. Бадиий фильм, 11-серия. 18.45 Мультфильм. 19.00 Фильм-концерт. 19.45 Ритмик гимнастика. 20.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! 20.45 Эстрада программаси. 21.20 Ҳужжатли фильм. 21.30 «Время». 22.20 Шимолдаги район. Бадиий фильм, 11-серия. 23.20 Сиз яратган боғ. 23.50 Хоккей. Танаффус пайтида — Тинчлик велопойгаси. 01.25 Янгиликлар.

Чоршанба,

17 МАЙ

✦ ЎзТВ

15.35 Бахтли одам. Бадиий фильм. 16.45 ЎзССР тарихи. 17.15 Бу дунёда рассом яшаган. Телефильм. 17.30 Қизиқарли математика. Илмий-оммабоп программа. 18.00 Янгиликлар. 18.15 Болалар учун фильмлар. 18.55 Мактаб ўқувчилари учун. 19.30 Ҳамза — жанговар шоир. 20.00 Ахборот. 20.20 Музикали учрашувлар. 21.30 «Время». 22.20 Ахборот. 22.40 Ижод саҳифалари.

ТОШКЕНТ ШАҲРИ ВА ТОШКЕНТ ОБЛАСТИ УЧУН ПРОГРАММА

19.30 «Тошкент» студияси кўрсатади. 20.45 «Лаҳзалар». Фильм-концерт. 21.05 «Тошкент» студияси кўрсатади. 21.15 Телефильм.

ДУШАНБА КЎРСАТАДИ:

21.30 «Время». 22.20 Ёш ижрочилар концерти. 23.00 К. Мирзоев. Дар орзуи падар.

✦ МТ I

7.00 «120 минут». 9.05 Хоккей. 10.25 Севишга севиб, турмушга чиқмаган Ася Клячина воқеаси. Бадиий фильм. 12.00 Янгиликлар. 12.10 Дунё болалари нималар ҳақида куйлашади. 13.00 Оламга саёҳат. Альманах. 16.00 Янгиликлар. 16.10 Музикали ҳазина. 16.50 Бу — Жавод. Ҳужжатли фильм. 17.15 Концерт. 17.30 Болалар соати. 18.30 Жаҳон халқларининг ижоди. 19.15 Дунё воқеалари. 19.30 Агро тележурнали. 20.00 Мультфильм. 20.10 1989 йил қўшиқлари. 21.30 «Время». 22.20 Босқичлар. Бадиий-публицистик программа. 23.35 Дунё воқеалари.

✦ МТ II

17.35 Янгиликлар. 17.45 Шимолдаги район. Бадиий фильм. 12 ва 13-сериялар. 19.35 Бизнинг фондимиздан. 20.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар. 20.45 Шарқий Сибирь. Киножурнал. 20.55 Вятқада етти йил. Телеочерк. 21.25 Ҳаракат хавфсизлиги учун. 21.30 «Время». 22.20 Шимолдаги район. Бадиий фильм, 12 ва 13-сериялар. 00.05 Янгиликлар. 00.15 Тинчлик велопойгаси.

Пайшанба,

18 МАЙ

✦ ЎзТВ

15.35 Ҳамма таклиф этилади. Телефильм. 15.50 Катта йўл. Бадиий фильм. 17.30 Биология. 18.00 Янгиликлар. 18.15 Мультфильм. 18.30 Эндокринологларнинг III Бутуниттифоқ съезди. 19.00 Футбол. «Пахтакор» — «Таврия» (Симферополь). Танаффус пайтида Ахборот. 20.50 Фильм-концерт. 21.05 Пахтачилик: тажриба ва муаммолар. 21.30 «Время». 22.20 Ахборот. 22.40 Ўтган кунлар. Бадиий фильм.

ТОШКЕНТ ШАҲРИ ВА ТОШКЕНТ ОБЛАСТИ УЧУН ПРОГРАММА

19.35 Ўша кунларда. Бадиий фильм. 20.45 Телевизион перископ. Тарбияси оғир ўсмирлар.

ФРУНЗЕ КЎРСАТАДИ:

21.30 «Время». 22.20 Ботқоқлик. Бадиий фильм, 1 ва 2-сериялар.

✦ МТ I

7.00 «120 минут». 9.05 Жаҳон халқларининг ижоди. 9.50 Босқичлар. Бадиий-публицистик программа. 11.05 Янгиликлар. 11.15 Болалар соати. 16.00 Янгиликлар. 16.10 Концерт. 16.40 Телевизион ҳужжатли фильм. 16.50 Социология: инсон ва унинг иши. 17.20 Ҳужжатли фильм. 17.50 Мультфильм. 18.00 ...16 ёшгача ва ундан катталар. 18.45 Фильм-концерт. 19.15 Дунё воқеалари. 19.30 Партком ва қайта қуриш. 20.20 Навкирон кино. Киноилова. 21.30 «Время». 22.20 Музика ва биз. 23.20 Дунё воқеалари. 23.35 Москвада М. В. Гестеров уй-музейининг яратилиши ҳақида.

✦ МТ II

9.00 Эрталабки гимнастика. 9.15 Илмий-оммабоп фильм. 9.35, 10.35 Биология. 10.05 Испан тили. 11.05 Ажойиб кишилар ҳаёти. Н. Е. Жуковский. 11.35, 12.35 Музика. 12.05 Испан тили. 13.05 Шимолдаги район. Бадиий фильм, 12-серия. 14.00 Янгиликлар. 14.10 Шимолдаги район. Бадиий фильм, 13-серия. 15.00 Ҳужжатли фильм. 17.35 Янгиликлар. 17.45 Қизил шайтончалар. Бадиий фильм. 19.15 Мультфильм. 19.30 Уруш болалари. Ҳужжатли фильм. 20.20 Концерт. 20.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! 20.45 Қўшиқларимиз дўстларимизга. 21.00 Ҳужжатли фильм. 21.30 «Время». 22.20 Қизил шайтончалар. Бадиий фильм. 23.50 Янгиликлар.

Жума,

19 МАЙ

✦ ЎзТВ

15.35 Ўша кунларда. Бадиий фильм. 16.45 Физика. 17.15 Чанқовни босиш. Телефильм. 17.30 ЎзССР тарихи. 18.00 Янгиликлар. 18.15 Мультфильм. 18.30 Салют, пионер! 19.30 Чорвадор программаси. 20.00 Ахборот. 20.15 Фильм-концерт. 20.45 Хат ва ҳаёт. 21.30 «Время». 22.20 Ахборот. 22.40 Ўта муҳим шахс. Бадиий фильм.

ТОШКЕНТ ШАҲРИ ВА ТОШКЕНТ ОБЛАСТИ УЧУН ПРОГРАММА

19.25 Бурилиш. Бадиий фильм. 21.05 «Тошкент» студияси кўрсатади. 21.15 Хонқа. Телефильм.

ДУШАНБА КЎРСАТАДИ.

21.30 «Время». 22.20 Инсон ва қонун.

✦ МТ I

7.00 «120 минут». 9.05 Болаларга ҳайвонлар ҳақида. 9.35 Чемпионларнинг бошловчи спортчиларга маслаҳатлари. 10.20 Болалар майдончаси. Бадиий фильм. 11.55 Янгиликлар. 12.05 Москвада М. В. Нестеров уй-музейининг яратилиши ҳақида. 16.00 Янгиликлар. 16.15 Болалар учун фильм. 17.35 Ҳужжатли фильм. 18.15 Ҳаётим — музика. 19.05 Мультфильм. 19.15 Дунё воқеалари. 19.30 Ҳокимият — Советларга! 20.00 Бизнинг студияда. 20.25 Жон ато қилинганлиги ҳақида ҳикоя. Ҳужжатли фильм, 1-серия. 21.30 «Время». 22.20 Жон ато қилинганлиги ҳақида ҳикоя. Ҳужжатли фильм, 2-серия. 23.10 Бу бўлган... бўлганди... 23.30 Ҳужжатли фильм. 24.00 Нигоҳ.

✦ МТ II

9.00 Эрталабки гимнастика. 9.15 Илмий-оммабоп фильм. 9.35, 10.35 Музика. 10.05 Инглиз тили. 11.05 ПТУ ўқувчиларига. 11.35, 12.35 Тарих. 12.05 Инглиз тили. 13.05 Қизил шайтончалар. Бадиий фильм. 14.35 Янгиликлар. 14.45 Ритмик гимнастика. 17.35 Янгиликлар. 17.45 Вазият... ва унинг теварагида. 18.30 Ритмик гимнастика. 19.00 Билса ҳазил, билмаса чин. 19.30 Майдон. Спорт программаси. 1-қисм. 20.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! 20.45 Майдон. Спорт программаси. 2-қисм. 21.30 «Время». 22.20 Туғилиш. Бадиий фильм, 1 ва 2-сериялар. (23.40) Янгиликлар. 00.50 Футбол. «Торпедо» (Москва) — «Динамо» (Киев). 01.40 Тинчлик велопойгаси.

Шанба,

20 МАЙ

✦ ЎзТВ

9.00 «Ассалому-алайкум». Информацион-музикали программа. 10.00 Шанба экрани. Кинопрограмма. 10.40 Спорт программаси. 11.45 Ш. Пардаев. Сўнгги қурбон. М. Тошмуҳамедов номли Қашқадарё область драма театрининг спектакли. 13.45 «Ёшлик» студияси кўрсатади. 14.35 Элга хизмат: талаб ва таклиф. 15.05 Янги музикали нашрлар. 15.35 Йўл ҳаракати хавфсизлиги учун. 18.05 Болалар учун фильм. 18.35 Ўсмирлар учун. Тенгдошлар. 19.20 Фан уфқлари. Илмий-оммабоп программа. 20.00 Ахборот. 20.20 Шоир, денгиз ва илҳом. Телефильм. 20.50 Эстрада концерти. 21.30 «Время». 22.05 Ахборот. 22.25 Мақом кечаси.

ТОШКЕНТ ШАҲРИ ВА ТОШКЕНТ ОБЛАСТИ УЧУН ПРОГРАММА

ФРУНЗЕ КЎРСАТАДИ:

16.15 Концерт. 16.45 Йилқичининг қўшиғи. Телефильм. 16.55 Уй қурган ҳам иш бўлибдими. 17.40 Концерт. 18.00 Ёзувчи ва замон. 18.30 Биз билан Қирғизистон бўйлаб. 18.40 Бадиий фильм. 20.00 Мезгил. 20.30 СССР халқ депутатлари билан учрашув. 21.30 «Время». 22.05 Эркин кураш бўйича СССР чемпионати.

✦ МТ I

7.00 «120 минут». 9.00 Сиз яратган боғ. 9.30 Концерт. 9.50 Инсон. Ер. Коинот. 10.50 Ҳужжатли фильм. 11.10 Сени севаман, ҳаёт. Фотоконкурси. 11.15 Социализм мамлакатларида. 11.45 Мультфильм. 12.00 Менга сўз беринг. Ёзувчи В. Крупин сўзи. 12.15 Дунё воқеалари. 12.30 Ҳайвонот оламида. 13.30 М. Глинканинг симфоник миниатюралари. 14.00 Аслини олганда. 15.30 Дўстларимиз экрани. Венгер киноси. 16.30 Ўчоғингда ўт ўчмаса — кўшиқ ҳам тугамайди. 16.55 Замондош хотин-қизлар. תележурнал. 18.10 Халқаро программа. 19.10 Оддий мўъжиза. Бадиий фильм, 1 ва 2-сериялар. 21.30 «Время». 22.05 Мультипликацияда сатира. 22.35 Америка хонандаси Дайана Росс концерти. 23.55 Янгиликлар.

✦ МТ II

8.30 Эрталабки гимнастика. 8.45 Қишлоқ янгиликлари. 9.45 Жаҳоннинг йирик музейи. Лувр. 8 ва 9-сериялар. 10.45 Тараққиёт. Ахборот. Реклама. 11.30 Пари. Бадиий фильм. 12.45 Ҳужжатли фильм. 13.45 Мультфильмлар. 14.20 Реклама. 14.25 Музикали Новосибирск. 14.55 Қирғизистон ССР Давлат телерадиоси. 15.55 Ҳужжатли фильм. 16.40 Телевизион музикали абонемент. 17.40 ...16 ёшгача ва ундан катталар. 18.25 «Пи» белгиси билан. 1-қисм. 19.15 Концерт. 19.25 «Пи» белгиси билан. 2 ва 3-қисмлар. Танаффус пайтида — Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! 21.30 «Время». 22.05 Футбол. (22.55). Тинчлик велопойгаси.

Якшанба,

21 МАЙ

✦ ЎзТВ

9.00 «Ассалому-алайкум». Информацион-музикали программа. 10.00 Жамиятга фойдали бўлиш керак. Телефильм. 10.20 Биргаликда куйлаймиз. 10.45 Спорт программаси. 11.50 Ўта муҳим шахс. Бадиий фильм. 13.00 Дўстлик программаси, Қирғизистон киноси. 13.40 Инсон ва табиат. 14.20 Сиз севган қаҳрамонлар. 15.20 Амалий давра учрашуви. 16.20 Реклама. 18.05 Болалар учун фильмлар. 18.30 Болалар учун. Санъат ғунчалари. 19.00 Танаффус пайтидаги мулоқотлар. 20.00 Ахборот. 20.15 Ўзбекистон тележурнали. 20.30 Виждонига ҳавола. Телефильм. 20.50 Дам олиш концерти. 21.30 «Время». 22.05 Ахборот. 22.25 Портретга чизгилар.

ТОШКЕНТ ШАҲРИ ВА ТОШКЕНТ ОБЛАСТИ УЧУН ПРОГРАММА ДУШАНБА КЎРСАТАДИ

✦ МТ I

8.30 Янгиликлар. 8.45 Ритмик гимнастика. 9.15 Спортлото тиражи. 9.30 Эрта саҳарлаб. 10.30 Совет Иттифоқига хизмат қиламан. 11.30 Тонгги почта. Музикали кўрсатув. 12.00 Саёҳатчилар клуби. 13.00 Болалар информацион-публицистик программаси. 14.30 Музикали киоск. 15.00 Здоровье. 15.45 Концерт. 16.45 I Бутуниттифоқ гўзаллик конкурси. 17.30 Қишлоқ янгиликлари. 18.30 Халқаро панорама 19.15 Мультфильм. 20.00 Биринчи учрашув, сўнгги учрашув. Бадиий фильм. 21.30 «Время». 22.05 Салом, доктор. 22.20 Объектив. 22.55 Сен билан мамлакатим. 23.40 Аксадо: ҳафтанинг воқеалари.

✦ МТ II

8.30 Зарядкага сафланинг. 8.45 Концерт. 9.10 Тун кетидан кун келади. Бадиий фильм. 1 ва 2-сериялар. 11.20 Мультфильм. 11.30 Молдавия ССР Давлат телерадиоси. 12.00 Саёҳатчилар клуби. 13.00 Мамлакат театрлари намойиш этади. 15.15 Мультфильм. 15.30 Ҳужжатли фильм. 16.00 Спорт гимнастикаси. 16.45 Ҳақиқат нима? 18.00 I Бутуниттифоқ гўзаллик конкурси. 21.00 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! 21.15 Спорт ҳамма учун. 21.30 «Время». 22.05 Салом, доктор! 22.20 Бахтли болалик. Бадиий фильм. 23.00 Шу куннинг хроникаси. Киножурнал. 23.15 Гандбол. АСК (Минск) — «Стяуа» (Румыния).

• ҲАФТАЛИК ПРОГРАММА •

ВЕТЕРАННИ ШАРАФЛАШМОҚДА

11 май куни уруш ва меҳнат ветеранлари республика кенгашида Маҳсум Матмусаевич Хўжаевни шарафлаш маросими бўлди. Уни ёр-дўстлари саксон беш ёшга тўлиши муносабати билан самимий қутладилар ва унга табрикнома топширдилар.

М. М. Хўжаев саксон беш ёшда бўлишига қарамай, жамоат турмушида фаол қатнашмоқда, ёшлар билан тез-тез учрашиб туради. Партия, уруш ва меҳнат ветеранининг ёшларга айтадиган гаплари кўп.

У ўн олти ёшли ўсмирлик чоғиданоқ ўзининг меҳнат фаолиятини бошлади. Бундан олтмиш уч йил муқаддам ВКП(б) сафига кирди. Партия қаерга юборса, қаерда зарур бўлса ўша ерда ишлади. У Москва областидаги тўқимачилик фабрикасида касб тайёргарлигидан ўтди, Тошкентдаги саноат академиясини тамомлади.

М. Хўжаев пулемётчилар командири сифатида фин ва Улуғ Ватан урушларида қатнашиб, кўпгина фронт йўлларини босиб ўтди. Жасорат кўрсатганлиги учун учта орден, медаллар билан мукофотланди. Ҳарбий хизматдан қайтгандан кейин турли хўжалик лавозимларида ҳалол ишлади, давлат мукофотларига сазовор бўлди.

Ветеранни шарафлашда Ўзбекистон ССР Олий Советининг Раиси, уруш ва меҳнат ветеранлари Ўзбекистон республика кенгашининг раиси Р. Ғ. Ғуломов иштирок этди.

(ЎзТАГ).

ЎЗБЕК РАҚСЛАРИ БИЛАН— ҲИНДИСТОНГА

● МУҲИДДИН Қориёқубов номидаги Ўзбек Давлат филармонияси раққосаси Дилором Шукуржонова рақс программаси билан Ҳиндистонга учиб кетди. Унинг репертуаридан Ўрта Осиё халқлари ҳамда Ҳиндистон рақслари ўрин олган.

Суратларда: Дилором Шукуржонова Ўзбекистон халқ рассоми Рўзи Чориев ижодхонасида; Д. Шукуржонова рақсга тушмоқда.

А. Горокрик ва
Р. Шагаев суратлари.

(ЎзТАГ)

ДИҚҚАТ!

Водопроводлар системасининг ремонт профилактика ишларини ўтказиш, шунингдек, 1989 йил ёзги мавсумга тайёргарлик ишлари олиб борилиши муносабати билан.

ХЎЖАЛИК ИЧИМЛИК СУВИ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ, ТАЪМИНЛАШ — ЭСКПЛУАТАЦИЯ БОШҚАРМАСИ.

16 май соат 9.00 дан 17 май соат 9.00 гача қуйидаги абонентларнинг водопровод тармоқларида совуқ сув бўлмаслиги ҳақида

МАЪЛУМ ҚИЛАДИ.

Оржоникидзе райони бўйича: «Коммунист», «Октябрь», «Маданият» колхозлари, «Қибрай» совхози, «Красний водопад» экспериментал базаси, «Селекция-генетика» станцияси, «Байтқўрғон» ПМКси, Ильич номли паррандачилик фабрикаси, Оржоникидзе РПС нон комбинати.

Тошкент райони бўйича: «Ўзбекистон» дам олиш уйи, «Ўзбекистон ССР 50 йиллиги», Навоий номли, С. Раҳимов номли, Охунбобоев номли, Ленин номли, «Ленин йўли» колхозлари, Абдураҳмонов номли, «Тошкент», «Ленинград» совхозлари, «Минвода» санаторийси ва касалхонаси, 1-район касалхонаси, Келес автокорхонаси, Келес ОРМЗси, ТошРПС тайёрлов идораси, «Сағбон» станцияси, Сариёғочдаги Ленин номли совхоз, Шредер номидаги боғдорчилик ва узумчилик илмий-тадқиқот институти, ТошРПС хўжалик ҳисобидаги умумий овқатланиш участкаси, «МП Сельхозкоммунремонт», В-8870 почта қутиси, «Средазсельхозмаш» илмий ишлаб чиқариш бирлашмаси, «Госагропром», Ички ишлар министрлиги, «Садовод» дала ҳовлилари, «ТашГорОНО» (боғчаси), «Ташоблводоканал», С. Раҳимов ОРПКси, 445-МПМК, ТошРПС паррандачилик фабрикаси, «НИИОБК ВаК», «Сортсемовощ», «Ташавтотехобслуживание-13».

Справкалар учун телефонлар: 47-03-45.

ХАБАР БЕРАДИ

● 9 май куни соат 20 ларда граждан авиацияси заводининг мастери В. Н. Ларцев 15—84 ТНЧ номерли ЛУАЗ-969 автомашинасини бошқариб бораётиб Оржоникидзе районининг ТошГРЭС зонасида пиёда йўловчи Тошкент қишлоқ хўжалик институтининг агрономия факультети 2-курси студенти А. Жўраевни уриб кетди. У автомашина йўлини кесиб, чопиб ўтганди. Жўраев тан жароҳати олиб, касалхонага ётқизилди.

● 3 май куни давлат мулкини ўғирлашда тахмин қилиниб, Нариманов шаҳар ички ишлар бўлими ходимлари томонидан шу шаҳарнинг Дзержинский кўчасидаги 31-уй. 12-квартирасида истиқомат қилувчи, ўтган йилнинг декабридан бери ҳеч қаерда ишламаётган 28 ёшли Н. В. Сафонов, унинг қўшниси, январдан бери ишсиз, 32 ёшли И. В. Шебалков қўлга туширилди. Улар 24 апрелда Нариманов шаҳар савдо тармоғига қарашли сабзавот дўконининг деворини тешиб консерва маҳсулотларини ўғирлашганига иқрор бўлишди. Энди иккovлон суд олдида жавоб берадилар.

● Шу куни соат 16 да Солдатское маиший ремонт қурилиш идораси ҳайдовчиси Ю. В. Черенцов маст ҳолда «Солдатское» автостанцияси ёнидан ҳайдовчи В. Н. Малов қаровсиз қолдирган, Янгийўл автобус-таксомотор паркининг 63—01 ТШЛ номерли ПАЗ-672 автобусини олиб қочди. Черенцов қўлга олинди. Тергов ишларини Ғалаба район ички ишлар бўлими олиб бормоқда.

● Қорахитой қишлоқ Советида истиқомат қилувчи, вақтинча ишламаётган 34 ёшли Б. И. Куналиев 4 май куни ўз уйида маст ҳолда тутатиғлик сигарет билан ухлаб қолган, оқибатда намат ва ёғоч пол ўт олиб, у қуйинди газдан заҳарланиб ҳалок бўлган.

● Оловдан эҳтиётсизлик билан фойдаланиш натижасида 7 май куни Тошкент районидаги Охунбобоев номли колхозда Мичурин кўчаси 47-уйда истиқомат қилувчи А. Жалилова хонадонида оқшом пайти ёнғин чиқиб анча зарар етказди. Ундан қўшни Б. Шагабиддинов уйи ҳам зиён кўрди. Келес, ТошГРЭС, Тошкент шаҳри ўт ўчирувчиларининг сайи ҳаракатлари туфайли ёнғин 70 минут ичида бартараф этилди. Кўрилган зарар 4 минг сўмни ташкил қилди. Ёнғин оқибати янада хунукроқ бўлиши мумкин эди.

● Планлаштирилган текширув мобайнида Чиноз район ички ишлар бўлими ходимлари 9 май куни 1-микрорайонда 28 ёшли Сергей Владимирович Тен ёнидан 5 грамм қуруқ майдаланган кўкнори топишди. Шу микрорайондаги 3-уй, 19-квартирадан эса кўкнорининг 10 килограмм яшия массаси, 2 та медицина шприци, уларга тушадиган 14 та игна топилди. Тен ҳибсга олинди. Тергов ишлари давом этмоқда.

Область ижроия комитети ички ишлар бошқармаси матбуот маркази.

ИНСТИТУТНИНГ ХАЛҚАРО ШАРТНОМАСИ

Халқлар Дўстлиги орденли Абу Райҳон Беруний номидаги Тошкент Политехника институтининг касаба союз комитети Польша Халқ Республикаси билан 1989 йилда Польшадаги олий ўқув юртлари ҳамда политехника институти студент ва ходимларидан иборат туристлар группасини валютасиз алмашлаш ҳақида ўзаро шартнома туздилар. Шартномага биноан 30 кишидан иборат 3 группа туристлар 12 кун мобайнида Польша Халқ Республикаси пойтахти Варшава ҳамда Катовице шаҳарлари билан танишадилар. Қадимий Краков шаҳри ҳамда Бельска-Нова шаҳрида жойлашган машҳур шоҳ саройида бўладилар. Освенцим, кўмир ишлаб чиқаришнинг ривожланиши музейларини томоша қиладилар.

Шунингдек, ҳайвонот боғи ва ҳаво паркида дам олиш имконига эга бўладилар.

Туристик саёҳатлардан ташқари спортчилар делегацияси билан турли хил халқаро мусобақалар ўтказиш ҳам кўзда тутилмоқда. Бундан ташқари институт касаба союз комитети айни кунларда ГДР, Финляндия, Жазоир билан ана шундай шартномалар тузиш борасида музокаралар олиб бормоқда. Келгусида эса Италия билан ҳам мулоқот режалаштирилади.

М. ШОЮСУПОВА

РАССОМ ҲАЖВ ҚИЛАДИ

— Помидорни мунча хом узмасаларинг!!

— Эй, раисбува: савдога чиққунча пишиб, ўтиб кетади...

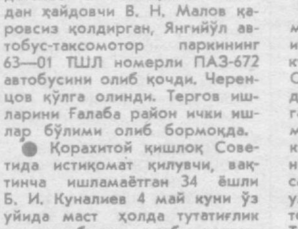

— Шунча қоғозни нима қиламиз!

— Жонимизга оро кираётган суяк билан шу қоғоз-ку, ҳамкасб.

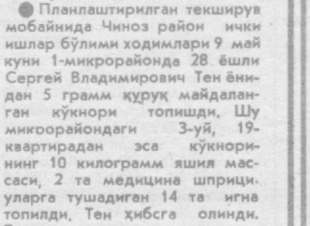

Юр, дурустроқ овқатланиб қайтиб келасан.

Ш. Субхонов расмлари.

Муҳаррир
Н. НАСИМОВ.

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ
(«Ташкентская правда»)
Орган Ташкентского обкома Коммунистической партии Узбекистана и областного Совета народных депутатов

Издается на узбекском языке

Редакция адреси:
700083, ГСП, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32

ТЕЛЕФОНЛАР: 33-40-48, 32-53-54 хатлар ва оммавий ишлар бўлими.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри.

Р 11772. Б. 1604. Индекс: 64684. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12